

Spis treści

Autorzy XXVII

1 Wprowadzenie do historii chirurgii polskiej..... 1

red. *Tadeusz Tołłoczko*

1.1.	Wstęp	1
	<i>Tadeusz Tołłoczko</i>	
1.1.1.	Kilka refleksji ogólnych	2
1.1.2.	Drogi i bezdroża chirurgii.....	2
1.1.3.	„Gen polskości” w medycynie i chirurgii	3
1.1.4.	Europejska polskość.....	3
1.2.	Szkie historii chirurgii polskiej.....	3
	<i>Tadeusz Tołłoczko</i>	
1.2.1.	Chirurgia cechowa	3
1.2.2.	Historia chirurgii polskiej w XIX i pierwszej połowie XX wieku	3
1.2.2.1.	Kraków	4
1.2.2.2.	Wilno	5
1.2.2.3.	Lwów	5
1.2.2.4.	Warszawa.....	6
1.2.2.5.	Poznań.....	7
1.2.2.6.	Zamość	7
1.2.3.	Udział chirurgów w powstaniach narodowych	7
1.2.3.1.	Powstanie Kościuszkowskie (1794).....	7
1.2.3.2.	Powstanie Listopadowe (1830–1831).....	7
1.2.3.3.	Powstanie Styczniowe (1863–1864)	8
1.2.3.4.	Powstanie Warszawskie (1944)	8
1.2.4.	Polski Wydział Lekarski w Edynburgu	9
1.2.5.	Tajne studia medyczne – „clandestine medicine”	9
1.3.	Historia jako zbiór biografii.....	10
	<i>Tadeusz Tołłoczko</i>	
1.3.1.	Najwybitniejsi przedstawiciele chirurgów polskich do 1945 roku	10

2 Podstawy *evidence-based medicine* (EBM)..... 17

red. *Roman Jaeschke*

2.1.	Jak rozumieć EBM?	17
	<i>Małgorzata Bała, Wiktoria Leśniak, Roman Jaeschke</i>	
2.2.	Źródła danych naukowych przydatnych w praktyce klinicznej.....	18
	<i>Małgorzata Bała, Wiktoria Leśniak, Roman Jaeschke</i>	
2.3.	Wiarygodność danych	19
	<i>Małgorzata Bała, Wiktoria Leśniak, Roman Jaeschke</i>	

2.4.	Podstawowe pojęcia używane do przedstawienia wyników badań	20
	<i>Małgorzata Bała, Wiktoria Leśniak, Roman Jaeschke</i>	
2.5.	Wytyczne praktyki klinicznej.....	22
	<i>Małgorzata Bała, Wiktoria Leśniak, Roman Jaeschke</i>	

3 Genetyka w chirurgii..... 25

red. *Józef Kładny, Jan Lubiński*

3.1.	Wprowadzenie.....	25
	<i>Józef Kładny, Jan Lubiński</i>	
3.2.	Dziedziczny rak sutka i jajnika	25
	<i>Jacek Gronwald, Jan Lubiński</i>	
3.2.1.	Zespół <i>BRCA1</i>	26
3.2.2.	Zespół <i>BRCA2</i>	26
3.2.3.	Diagnostyka molekularna mutacji konstytucyjnych <i>BRCA1</i> i <i>BRCA2</i>	27
3.2.4.	Zespół <i>BRCAX</i>	28
3.2.5.	Zalecenia dotyczące postępowania w przypadku rodzin obciążonych wysokim ryzykiem rozwoju raka sutka lub jajnika.....	28
3.2.6.	Profilaktyka.....	28
3.2.7.	Badania kontrolne	30
3.2.8.	Leczenie.....	30
3.3.	Dziedziczny rak jelita grubego	30
	<i>Tomasz Banasiewicz, Paweł Boruń, Tadeusz Dębniak, Michał Drews, Katarzyna Gołębiewska, Józef Kładny, Piotr Krokowicz, Grzegorz Kurzawski, Jan Lubiński, Jacek Paszkowski, Andrzej Pławski, Janina Suchy</i>	
3.3.1.	Zespół Lyncha	31
	<i>Tadeusz Dębniak, Józef Kładny, Grzegorz Kurzawski, Janina Suchy, Katarzyna Gołębiewska, Jan Lubiński</i>	
3.3.1.1.	Diagnostyka molekularna nosicielstwa mutacji w genach związanych z rozwojem HNPCC	32
3.3.1.2.	Postępowanie w przypadku rodzin z HNPCC	32
3.3.1.3.	Diagnostyka guzów pozaokreśniczych.....	33
3.3.2.	Zespół <i>MSH6</i>	34
	<i>Janina Suchy, Grzegorz Kurzawski, Jan Lubiński</i>	
3.3.2.1.	Schemat badań kontrolnych	34
3.3.2.2.	Leczenie.....	34
3.3.3.	Rodzinna polipowatość gruczolakowa jelita grubego.....	34
	<i>Andrzej Pławski, Paweł Boruń, Piotr Krokowicz, Michał Drews, Jacek Paszkowski, Jan Lubiński, Tomasz Banasiewicz</i>	
3.3.3.1.	Opis kliniczny.....	34
3.3.3.2.	Łagodna (poronna) postać rodzinnej polipowatości gruczolakowej jelita grubego	35
3.3.3.3.	Profilaktyka osób z FAP	35
3.4.	Choroba von Hippel’a i Lindaua.....	35
	<i>Cezary Cybulski, Karol Krzystolik, Jan Lubiński</i>	

3.4.1.	Kliniczne kryteria rozpoznania choroby VHL	35	4.2.3.4.1.	Wapń	64
3.4.2.	Zasady leczenia nowotworów w przebiegu choroby VHL	36	4.2.3.4.1.1.	Hipokalcemia	64
3.5.	Dziedziczny rak żołądka	36	4.2.3.4.1.2.	Hiperkalcemia	65
	<i>Anna Jakubowska, Beata Wojnarska, Urszula Teodorczyk, Tomasz Huzarski, Jan Lubiński</i>		4.2.3.4.2.	Fosfor	65
3.5.1.	Kryteria rodowodowo-kliniczne dziedzicznego raka żołądka	37	4.2.3.4.2.1.	Hipofosfatemia	66
3.5.2.	Sposób postępowania w przypadku rodzin z dziedzicznym rakiem żołądka	37	4.2.3.4.2.2.	Hiperfosfatemia	66
3.5.3.	Zespół E-kadheryny	37	4.2.3.4.3.	Magnez	67
3.5.4.	Podsumowanie	37	4.2.3.4.3.1.	Hipomagnezemia	67
3.6.	Dziedziczny rak rdzeniasty tarczycy	37	4.2.3.4.3.2.	Hipermagnezemia	68
	<i>Barbara Jarzab, Małgorzata Oczko-Wojciechowska, Jolanta Krajewska, Jan Włoch, Zbigniew Wygoda</i>		4.2.3.5.	Podstawowe roztwory krystaloidów i koloidów	69
3.6.1.	Leczenie dziedzicznego RRT	38	4.2.3.5.1.	Roztwory glukozy	69
3.6.2.	Profilaktyczna tyroidektomia	38	4.2.3.5.2.	Roztwory krystaloidów	69
3.7.	Dziedziczny rak trzustki	38	4.2.3.5.3.	Roztwory koloidów	69
	<i>Marcin Lener, Sandra Pietrzak, Tomasz Huzarski, Jan Lubiński</i>		4.3.	Zaburzenia równowagi kwasowo-zasadowej	71
3.8.	Dziedziczny rak stercza	39		<i>Krzysztof Duda, Łukasz R. Nowak</i>	
	<i>Cezary Cybulski, Jan Lubiński</i>		4.3.1.	Prawidłowa homeostaza kwasowo-zasadowa	71
			4.3.2.	Podział i rozpoznawanie zaburzeń równowagi kwasowo-zasadowej	72
			4.3.2.1.	Definicje zaburzeń, zjawisk kompensacyjnych i zaburzeń mieszanych	72
			4.3.2.2.	Rozpoznawanie zaburzeń równowagi kwasowo-zasadowej	72
			4.3.3.	Kwasice	73
			4.3.3.1.	Kwasica oddechowa	73
			4.3.3.2.	Kwasica nieoddechowa (metaboliczna)	74
			4.3.4.	Zasadowice	75
			4.3.4.1.	Zasadowica oddechowa	75
			4.3.4.2.	Zasadowica metaboliczna	76
4	Zaburzenia gospodarki wodno- -elektrolitowej i kwasowo-zasadowej	47	5	Odpowiedź organizmu na uraz	79
	<i>red. Krzysztof Duda</i>			<i>red. Krzysztof Duda</i>	
4.1.	Budowa ustroju	47	5.1.	Wstęp	79
	<i>Krzysztof Duda, Łukasz R. Nowak</i>			<i>Łukasz R. Nowak, Krzysztof Duda</i>	
4.1.1.	Wstęp	47	5.2.	Mechanizmy urazów i rodzaje czynników stresowych	79
4.1.2.	Przestrzenie płynowe organizmu	47		<i>Łukasz R. Nowak, Krzysztof Duda</i>	
4.1.2.1.	Całkowita woda ustroju	47	5.3.	Składowe odpowiedzi na uraz	80
4.1.2.2.	Płyn wewnątrzkomórkowy	47		<i>Łukasz R. Nowak, Krzysztof Duda</i>	
4.1.2.3.	Płyn przestrzeni zewnątrzkomórkowej	48	5.3.1.	Aktywacja układu nerwowego	80
4.1.2.4.	Osocze krwi	49	5.3.2.	Pobudzenie układu wewnątrzwydzielniczego	80
4.1.2.5.	Objętość krwi krążącej	49	5.3.2.1.	Oś podwzgórze–przysadka–kora nadnerczy	81
4.2.	Gospodarka wodno-elektrolitowa i jej zaburzenia	50	5.3.2.2.	Oś somatotropowa	82
	<i>Krzysztof Duda, Łukasz R. Nowak</i>		5.3.2.3.	Oś tarczycowa	82
4.2.1.	Regulacja objętości wodnych ustroju	50	5.3.3.	Pobudzenie układu immunologicznego	82
4.2.1.1.	Osmolarność płynów ustrojowych	50	5.3.3.1.	Odpowiedź immunologiczna Th1- i Th2-zależna	82
4.2.1.2.	Regulacja objętości ECF	50	5.3.3.2.	Fazy SIRS i CARS	83
4.2.1.3.	Regulacja objętości wewnątrznaczyniowej	51	5.3.4.	Pobudzenie tkanki tłuszczowej i komórek endokrynych układu pokarmowego	83
4.2.2.	Podstawy podaży płynów i elektrolitów	52	5.4.	Przesunięcia płynowe w przebiegu odpowiedzi na uraz	83
4.2.2.1.	Pokrycie dobowego zapotrzebowania na wodę i elektrolity	52		<i>Łukasz R. Nowak, Krzysztof Duda</i>	
4.2.2.2.	Uzupełnianie traconych płynów	52	5.5.	Odpowiedź metaboliczna na uraz	84
4.2.3.	Zaburzenia gospodarki wodno-elektrolitowej i ich leczenie	53		<i>Łukasz R. Nowak, Krzysztof Duda</i>	
4.2.3.1.	Zaburzenia objętości płynów ustrojowych	53	5.5.1.	Hiperglikemia pourazowa	84
4.2.3.1.1.	Odwodnienie izotoniczne	53	5.5.2.	Metabolizm białek	85
4.2.3.1.2.	Przewodnienie izotoniczne	54	5.5.2.1.	Reakcja ostrej fazy	85
4.2.3.2.	Zaburzenia gospodarki sodowej	55	5.5.2.2.	Katabolizm białek	85
4.2.3.2.1.	Hiponatremia	55	5.6.	Możliwości modyfikacji reakcji na uraz	86
4.2.3.2.2.	Hipernatremia	58		<i>Łukasz R. Nowak, Krzysztof Duda</i>	
4.2.3.3.	Zaburzenia gospodarki potasowej	60			
4.2.3.3.1.	Hipokalemia	60			
4.2.3.3.2.	Hiperkalemia	62			
4.2.3.4.	Bilans oraz zaburzenia gospodarki wapnia, fosforu i magnezu	64			

6	Hemostaza, krwawienia i leczenie krwią 89		
	<i>red. Anetta Undas</i>		
6.1.	Fizjologia krzepnięcia 89		
	<i>Anetta Undas</i>		
6.1.1.	Osoczkowy układ krzepnięcia..... 89		
6.1.1.1.	Białka układu krzepnięcia – czynniki, kofaktory i inhibitory 89		
6.1.1.2.	Trombina i jej działanie 91		
6.1.2.	Płytki krwi 91		
6.1.3.	Fibrynoliza 92		
6.2.	Skazy krwotoczne płytkowe..... 93		
	<i>Anetta Undas</i>		
6.2.1.	Małopłytkowości 93		
6.2.1.1.	Małopłytkowości centralne..... 93		
6.2.1.2.	Małopłytkowości obwodowe..... 94		
6.2.1.2.1.	Małopłytkowości obwodowe immunologiczne 94		
6.2.1.2.2.	Małopłytkowości obwodowe nieimmunologiczne 96		
6.2.1.3.	Małopłytkowości związane z nieprawidłowym rozmieszczeniem płytek krwi 98		
6.2.1.4.	Małopłytkowości wynikające z utraty płytek krwi 98		
6.2.2.	Nadpłytkowości..... 98		
6.2.3.	Zaburzenia czynności płytek krwi (trombocytopatie)..... 98		
6.2.3.1.	Wrodzone zaburzenia czynności płytek krwi 98		
6.2.3.1.1.	Wrodzone zaburzenia dotyczące błony płytkowej 99		
6.2.3.2.	Nabyte zaburzenia czynności płytek krwi..... 99		
6.2.3.2.1.	Polekowe zaburzenia czynności płytek krwi 99		
6.2.3.2.2.	Choroby związane z upośledzeniem czynności płytek krwi..... 100		
6.2.3.2.3.	Choroby krwi przebiegające z zaburzeniem czynności płytek krwi 100		
6.3.	Skazy krwotoczne osoczkowe..... 100		
	<i>Anetta Undas, Jerzy Windyga</i>		
6.3.1.	Skazy krwotoczne osoczkowe wrodzone 100		
6.3.1.1.	Hemofilia A..... 100		
6.3.1.2.	Hemofilia B 102		
6.3.1.3.	Choroba von Willebranda 103		
6.3.1.4.	Wrodzone niedobory innych czynników krzepnięcia 104		
6.3.2.	Skazy krwotoczne osoczkowe nabyte 104		
6.3.2.1.	Zaburzenia krzepnięcia wywołane niedoborem witaminy K..... 105		
6.3.2.2.	Zaburzenia krzepnięcia w przebiegu chorób wątroby 105		
6.3.2.3.	Rozsiane krzepnięcie wewnątrznaczyniowe 106		
6.3.2.4.	Patologiczne inhibitory krzepnięcia 107		
6.3.2.5.	Nabyte niedobory jednego czynnika krzepnięcia..... 107		
6.3.2.6.	Zaburzenia krzepnięcia po masywnych przetoczeniach krwi 107		
6.4.	Zasady diagnostyki zaburzeń hemostazy u chorych operowanych 107		
	<i>Anetta Undas</i>		
6.4.1.	Badanie podmiotowe i przedmiotowe 107		
6.4.2.	Badania laboratoryjne układu krzepnięcia..... 108		
6.4.2.1.	Podstawowe badania układu krzepnięcia..... 108		
6.4.2.1.1.	Liczba płytek krwi..... 108		
6.4.2.1.2.	Czas częściowej tromboplastyny po aktywacji 108		
6.4.2.1.3.	Czas protrombinowy..... 108		
6.4.2.2.	Badania specjalistyczne..... 109		
6.4.2.2.1.	Stężenie fibrynogenu 109		
6.4.2.2.2.	Stężenie czynnika von Willebranda..... 109		
6.4.2.2.3.	Aktywność czynników krzepnięcia 109		
6.4.2.2.4.	Obecność inhibitorów krzepnięcia..... 109		
6.4.2.2.5.	Inne badania..... 109		
6.5.	Leki przeciwzakrzepowe a zabiegi chirurgiczne..... 110		
	<i>Anetta Undas</i>		
6.5.1.	Antagoniści witaminy K (acenokumarol lub warfaryna) 110		
6.5.2.	Heparyny 110		
6.5.3.	Leki przeciwpłytkowe (ASA i tienopirydyny) 112		
6.5.3.1.	Kwas acetylosalicylowy (ASA) 112		
6.5.3.2.	Klopidogrel 112		
6.5.4.	Inne leki przeciwzakrzepowe..... 113		
6.5.5.	Doustne antykoagulanty niebędące antagonistami witaminy K..... 113		
6.5.6.	Profilaktyka przeciwzakrzepowa w chirurgii..... 114		
6.6.	Chirurgiczne techniki hemostazy 118		
	<i>Andrzej Szczepanik</i>		
6.6.1.	Techniki mechaniczne 118		
6.6.2.	Techniki termiczne 118		
6.6.3.	Stosowanie środków chemicznych 120		
6.7.	Zasady leczenia krwią, jej składnikami i produktami krwiopochodnymi 123		
	<i>Magdalena Łętowska, Aleksandra Rosiek</i>		
6.7.1.	Składniki krwi i produkty krwiopochodne 123		
6.7.2.	Krew i jej składniki oraz wskazania do ich stosowania 123		
6.7.2.1.	Krew pełna konserwowana 123		
6.7.2.2.	Koncentrat krwinek czerwonych 123		
6.7.2.3.	Koncentrat krwinek płytkowych 124		
6.7.2.4.	Koncentrat granulocytarny 125		
6.7.2.5.	Składniki krwi poddawane dodatkowej preparatyce 125		
6.7.2.5.1.	Usuwanie leukocytów z koncentratów krwinek czerwonych lub krwinek płytkowych (otrzymywanie ubogoleukocytarnych składników krwi)..... 126		
6.7.2.5.2.	Napromieniowanie składników krwi..... 126		
6.7.2.5.3.	Przemywanie koncentratu krwinek czerwonych lub krwinek płytkowych..... 126		
6.7.2.5.4.	Zamrażanie komórkowych składników krwi..... 126		
6.7.2.5.5.	Inaktywacja biologicznych czynników chorobotwórczych 126		
6.7.2.6.	Osocze świeżo mrożone..... 127		
6.7.2.7.	Krioprecypitat..... 127		
6.7.2.8.	Produkty krwiopochodne oraz wskazania do ich stosowania..... 127		
6.7.2.8.1.	Albumina 127		
6.7.2.8.2.	Immunoglobuliny..... 128		
6.7.3.	Czynności poprzedzające zabieg przetoczenia..... 128		
6.7.4.	Metody leczenia alternatywne wobec transfuzji..... 128		
6.7.4.1.	Autotransfuzja 129		
6.7.5.	Niepożądane reakcje poprzetoczeniowe (powikłania poprzetoczeniowe) 129		
6.7.6.	Aferesa lecznicza 130		
6.7.7.	Regulacja prawna krwiodawstwa i krwiolecznictwa w Polsce..... 131		

7	Wstrząs 133				
	<i>red. Bartosz Kudliński</i>				
7.1.	Definicja wstrząsu 133				
	<i>Ilona Kauf, Bartosz Kudliński, Marcin Ligowski</i>				
7.2.	Kryteria wstrząsu..... 134				
	<i>Ilona Kauf, Bartosz Kudliński, Marcin Ligowski</i>				
7.2.1.	Kryteria kliniczne..... 134				
7.2.2.	Kryteria metaboliczne..... 135				
7.2.3.	Kryteria hemodynamiczne 137				
7.3.	Ocena rzutu serca..... 138				
	<i>Ilona Kauf, Bartosz Kudliński, Marcin Ligowski</i>				
7.4.	Rodzaje interwencji terapeutycznych w przypadku wstrząsu 141				
	<i>Ilona Kauf, Bartosz Kudliński, Marcin Ligowski</i>				
7.4.1.	Płynoterapia 142				
7.4.2.	Leki wazoaktywne i inotropowe 145				
7.4.2.1.	Noradrenalina..... 145				
7.4.2.2.	Wazopresyna i jej pochodne..... 145				
7.4.2.3.	Błękit metylenowy 146				
7.4.2.4.	Dopamina 146				
7.4.2.5.	Adrenalina 146				
7.4.2.6.	Dobutamina..... 146				
7.4.2.7.	Inne leki..... 146				
7.5.	Charakterystyka poszczególnych rodzajów wstrząsu..... 147				
	<i>Ilona Kauf, Bartosz Kudliński, Marcin Ligowski</i>				
7.5.1.	Wstrząs septyczny 147				
7.5.2.	Wstrząs kardiogeny 149				
7.5.3.	Wstrząs anafilaktyczny 150				
7.6.	Podsumowanie 151				
	<i>Ilona Kauf, Bartosz Kudliński, Marcin Ligowski</i>				
8	Gojenie się ran 153				
	<i>red. Marek Sierżęga</i>				
8.1.	Wprowadzenie..... 153				
	<i>Marek Sierżęga</i>				
8.2.	Budowa i funkcja skóry..... 153				
	<i>Marek Sierżęga</i>				
8.2.1.	Naskórek..... 154				
8.2.2.	Skóra właściwa 154				
8.2.3.	Tkanka podskórna 155				
8.3.	Gojenie się rany 155				
	<i>Marek Sierżęga</i>				
8.3.1.	Fazy gojenia się ran 155				
8.3.1.1.	Faza zapalenia 156				
8.3.1.2.	Faza proliferacji 156				
8.3.1.3.	Faza przebudowy..... 157				
8.3.2.	Blizna..... 157				
8.3.3.	Nieprawidłowości gojenia się ran 157				
8.3.3.1.	Blizna przerostowa 157				
8.3.3.2.	Bliznowiec 157				
8.3.4.	Czynniki wpływające na gojenie się ran 157				
8.3.4.1.	Czynniki miejscowe hamujące proces gojenia..... 158				
8.3.4.2.	Czynniki ogólnoustrojowe hamujące proces gojenia 158				
8.4.	Trudno gojące się rany 158				
	<i>Zofia Machyńska-Bučko, Maciej Matłok, Zbigniew Rybak, Marek Sierżęga, Maciej Sopata, Marcin Tusiński</i>				
8.4.1.	Kliniczna ocena trudno gojącej się rany..... 158				
	<i>Marek Sierżęga</i>				
8.4.2.	Strategia leczenia trudno gojącej się rany..... 159				
	<i>Marek Sierżęga</i>				
8.4.3.	Metody wspomagające gojenie się ran..... 159				
	<i>Marek Sierżęga</i>				
8.4.3.1.	Opracowanie rany..... 159				
8.4.3.2.	Opanowanie infekcji i zapalenia 159				
8.4.3.3.	Utrzymanie właściwego mikrośrodowiska rany 160				
8.4.3.4.	Naskórkowanie 160				
8.4.4.	Owrodzenia żyłne..... 160				
8.4.5.	Zespół stopy cukrzycowej 160				
	<i>Maciej Matłok, Marcin Tusiński</i>				
8.4.6.	Odleżyny..... 169				
	<i>Zbigniew Rybak, Zofia Machyńska-Bučko, Maciej Sopata</i>				
9	Żywienie w chirurgii 185				
	<i>red. Bruno Szczygieł</i>				
9.1.	Wstęp 185				
	<i>Bruno Szczygieł</i>				
9.2.	Definicje niedożywienia i wyniszczenia 186				
	<i>Bruno Szczygieł</i>				
9.3.	Rodzaje niedożywienia 187				
	<i>Bruno Szczygieł</i>				
9.3.1.	Niedożywienie typu <i>marasmus</i> 187				
9.3.2.	Niedożywienie typu <i>kwashiorkor</i> 187				
9.3.3.	Niedożywienie typu mieszanego 188				
9.4.	Rola zapalenia w niedożywieniu..... 188				
	<i>Bruno Szczygieł</i>				
9.5.	Niedożywienie szpitalne 188				
	<i>Bruno Szczygieł</i>				
9.5.1.	Następstwa niedożywienia..... 189				
9.5.2.	Ekonomiczne następstwa niedożywienia..... 190				
9.6.	Identyfikacja chorych niedożywionych 190				
	<i>Bruno Szczygieł</i>				
9.6.1.	Metody oceny stanu odżywienia 190				
9.6.1.1.	Przesiewowa ocena stanu odżywienia..... 191				
9.6.1.1.1.	Subiektywna globalna ocena stanu odżywienia (SGA) 191				
9.6.1.1.2.	Ocena ryzyka związanego z niedożywieniem (NRS 2002) 191				
9.6.1.1.3.	Minimalna ocena stanu odżywienia (MNA) 191				
9.6.1.2.	Pogłębiona ocena stanu odżywienia 191				
9.6.1.3.	Badania antropometryczne..... 195				
9.6.1.4.	Badania laboratoryjne 196				
9.7.	Zapotrzebowanie na podstawowe składniki odżywcze..... 197				
	<i>Bruno Szczygieł</i>				
9.7.1.	Zapotrzebowanie na energię 197				
9.7.2.	Zapotrzebowanie na białko 197				
9.7.3.	Zapotrzebowanie na glukozę 198				
9.7.4.	Zapotrzebowanie na tłuszcze..... 198				
9.7.5.	Zapotrzebowanie na wodę 198				
9.7.6.	Zapotrzebowanie na elektrolity 198				
9.8.	Mikroskładniki odżywcze..... 199				
	<i>Bruno Szczygieł</i>				
9.8.1.	Pierwiastki śladowe..... 199				

9.8.2.	Witaminy	200	10	Zakażenia w chirurgii.....	231
9.8.2.1.	Witaminy rozpuszczalne w tłuszczach.....	200		<i>red. Mateusz Wierdak</i>	
9.8.2.2.	Witaminy rozpuszczalne w wodzie.....	200			
9.9.	Wskazania do leczenia żywieniowego	201	10.1.	Zaburzenia odporności	231
	<i>Bruno Szczygieł</i>			<i>Mateusz Wierdak, Piotr Major</i>	
9.9.1.	Żywienie w okresie okołoperacyjnym.....	201	10.1.1.	Pierwotne niedobory immunologiczne	231
9.9.2.	Zapalenie trzustki	203	10.1.2.	Wtórne niedobory immunologiczne.....	232
9.9.2.1.	Ciężkie ostre zapalenie trzustki.....	203	10.2.	Rozpoznawanie i diagnostyka zakażeń w chirurgii	232
9.9.2.2.	Przewlekłe zapalenie trzustki.....	203		<i>Mateusz Wierdak, Piotr Major</i>	
9.9.3.	Nowotwory układu pokarmowego	204	10.2.1.	Ważne definicje	232
9.9.3.1.	Okres radio- i chemioterapii	204	10.2.2.	Pobieranie materiału do badań bakteriologicznych.....	233
9.9.4.	Przetoki jelitowe	205	10.2.3.	Odczytywanie wyników antybiogramu	234
9.9.5.	Choroby zapalne jelit	206	10.2.4.	Diagnostyka zakażeń grzybiczych.....	234
9.9.5.1.	Choroba Crohna.....	206	10.2.5.	Diagnostyka zakażeń wirusowych	235
9.9.5.2.	Wrzodzące zapalenie jelita grubego	206	10.3.	Zakażenia szpitalne na oddziałach chirurgicznych.....	235
9.9.6.	Zespół krótkiego jelita	207		<i>Mateusz Wierdak, Piotr Major</i>	
9.10.	Metody leczenia żywieniowego	208	10.3.1.	Definicje i kryteria rozpoznania zakażeń szpitalnych	235
	<i>Bruno Szczygieł</i>		10.3.2.	Zakażenie miejsca operowanego	236
9.10.1.	Żywienie pozajelitowe	208	10.3.3.	Pooperacyjne zapalenie płuc	236
9.10.1.1.	Żywienie pozajelitowe przez żyłę centralną	208	10.3.3.1.	Definicja i kryteria rozpoznania	236
9.10.1.2.	Żywienie pozajelitowe przez żyłę obwodową	208	10.3.3.2.	Czynniki ryzyka pooperacyjnego zapalenia płuc.....	236
9.10.1.3.	Preparaty stosowane w żywieniu pozajelitowym.....	209	10.3.3.3.	Profilaktyka pooperacyjnego zapalenia płuc	237
9.10.2.	Żywienie dojelitowe.....	209	10.3.4.	Zakażenia łożyska naczyniowego i cewników naczyniowych (bakteriemia)	238
9.10.2.1.	Żywienie doustne.....	209	10.3.5.	Zakażenia przewodu pokarmowego	238
9.10.2.2.	Żywienie przez zgłębnik nosowo-żołądkowy	210	10.3.5.1.	Zakażenia wirusowe	238
9.10.2.3.	Żywienie przez przetoki odżywcze	210	10.3.5.2.	Zakażenia <i>Clostridium difficile</i>	238
9.10.2.4.	Powikłania	211	10.3.6.	Zakażenia dróg moczowych.....	239
9.10.2.5.	Diety stosowane w żywieniu dojelitowym	211	10.4.	Higiena rąk	239
9.10.3.	Monitorowanie leczenia żywieniowego.....	212		<i>Mateusz Wierdak, Piotr Major</i>	
9.11.	Zespoły leczenia żywieniowego.....	212	10.4.1.	Stosowanie rękawiczek.....	241
	<i>Bruno Szczygieł</i>		10.5.	Szczepienia	243
9.12.	Żywienie chorych na oddziałach intensywnej terapii.....	213		<i>Mateusz Wierdak, Piotr Major</i>	
	<i>Bruno Szczygieł</i>		10.6.	Profilaktyka zakażeń miejsca operowanego	244
9.13.	Żywienie chorych otyłych.....	214		<i>Mateusz Wierdak, Piotr Major</i>	
	<i>Bruno Szczygieł</i>		10.6.1.	Wprowadzenie.....	244
9.14.	Żywienie do- i pozajelitowe w domu w Polsce.....	215	10.6.2.	Ograniczanie czynników ryzyka rozwoju zakażenia miejsca operowanego.....	244
	<i>Jacek Sobocki</i>		10.6.2.1.	Ogólne informacje dotyczące zapobiegania zakażeniom u pacjentów operowanych.....	244
9.14.1.	Rozwój żywienia poza- i dojelitowego w domu w Polsce.....	215	10.6.2.2.	Przygotowanie do zabiegu chirurgicznego	244
9.14.2.	Wskazania	216	10.6.2.3.	Technika operacyjna oraz inne czynniki związane z zabiegiem.....	246
9.14.3.	Kwalifikacja	216	10.6.2.4.	Okres pooperacyjny	248
9.14.4.	Dostępny do żywienia.....	216	10.7.	Okołoperacyjna profilaktyka antybiotykowa	248
9.14.5.	Mieszanki do żywienia domowego	216		<i>Mateusz Wierdak, Piotr Major</i>	
9.14.6.	Chorzy żywieni do- lub pozajelitowo w warunkach domowych skierowani na oddział chirurgii.....	217	10.7.1.	Rodzaje profilaktyki	248
9.14.7.	Wyniki żywienia do- i pozajelitowego w domu.....	218	10.7.2.	Zasady doboru antybiotyku	248
9.15.	Kalorymetria pośrednia w praktyce klinicznej	218	10.7.3.	Czas podania antybiotyku	248
	<i>Anna Ukleja</i>		10.7.4.	Wszczyty i implanty a prewencja zakażeń.....	249
9.15.1.	Planowanie leczenia żywieniowego w oparciu o kalorymetrię pośrednią.....	219	10.7.4.1.	Etiopatogeneza zakażeń związanych z biomateriałem.....	249
9.16.	Techniczne aspekty wybranych dostępów żywieniowych	220	10.7.4.2.	Profilaktyka i leczenie zakażeń okołowszczepowych	249
	<i>Waldemar Pawłowski, Maciej Słodkowski</i>		10.8.	Rodzaje antybiotykoterapii	249
9.16.1.	Przeżytkowa gastrostomia endoskopowa.....	220		<i>Mateusz Wierdak, Piotr Major</i>	
	<i>Waldemar Pawłowski</i>		10.9.	Wybrane zakażenia chirurgiczne.....	251
9.16.2.	Wprowadzenie cewnika do żywienia pozajelitowego do żyły głównej górnej	224		<i>Mateusz Wierdak, Piotr Major</i>	
	<i>Maciej Słodkowski</i>		10.9.1.	Zapalenie otrzewnej	251
			10.9.1.1.	Pozaszpitalne wtórne zapalenie otrzewnej.....	252
			10.9.1.2.	Szpitalne wtórne zapalenie otrzewnej	252

10.9.1.3.	Trzyczonkowe zapalenie otrzewnej	253	11.2.3.1.1.	Elektrokardiografia	277
10.9.2.	Powikłania septyczne ostrego zapalenia trzustki	253	11.2.3.1.2.	Badanie echokardiograficzne	277
10.9.3.	Zapalenie dróg żółciowych	254	11.2.3.1.3.	Biomarkery uszkodzenia mięśnia sercowego i niewydolności krążenia	277
10.9.4.	Zakażenia grzybicze w chirurgii	254	11.2.3.1.4.	Angiografia wieńcowa	277
10.9.4.1.	Grzyby z rodzaju <i>Candida</i>	254	11.2.3.2.	Chorzy z rozrusznikami lub wszczepialnymi kardiowerterami-defibrylatorami	277
10.9.4.2.	Grzyby pleśniowe	255	11.2.3.3.	Chorzy z zaburzeniami w zakresie układu oddechowego	277
10.9.4.3.	Inne grzyby	256	11.2.3.3.1.	Badanie spirometryczne	278
10.9.5.	Zakażenia skóry i tkanek miękkich	256	11.2.3.3.2.	Badanie radiologiczne klatki piersiowej	278
10.9.5.1.	Czyrak	256	11.2.3.3.3.	Badanie gazometryczne krwi tętniczej	278
10.9.5.2.	Ropne zapalenie gruczołów potowych	256	11.2.3.4.	Chorzy z niewydolnością nerek	278
10.9.5.3.	Zapalenie tkanki łącznej	257	11.2.3.4.1.	Badanie stężenia kreatyniny oraz ocena współczynnika przesączania kłębuszkowego	279
10.9.5.4.	Róża	257	11.2.3.4.2.	Badanie ogólne moczu	279
10.9.5.5.	Ropień	258	11.2.3.5.	Chorzy na cukrzycę	279
10.9.5.6.	Ropowica	259	11.2.3.5.1.	Glikemia	280
10.9.5.7.	Martwicze zapalenie tkanek miękkich	260	11.2.3.5.2.	Hemoglobina glikowana	280
10.9.5.7.1.	Martwicze zapalenie powięzi	260	11.2.3.6.	Chorzy z zaburzeniami odżywiania	280
10.9.5.7.2.	Zgorzel gazowa	261	11.2.3.6.1.	Chorzy niedożywieni	280
10.9.5.8.	Inne zakażenia tkanek miękkich	262	11.2.3.6.2.	Chorzy otyli	281
10.9.5.9.	Specyfika zakażeń tkanek miękkich u chorych z deficytami odporności	262	11.2.4.	Podsumowanie	281
10.9.6.	Profilaktyka zakażeń ran urazowych	262	11.3.	Leki stosowane długotrwale	281
10.9.6.1.	Zaopatrywanie skażonych i brudnych ran urazowych	262	11.3.1.	Leki kardiologiczne	282
10.9.6.2.	Profilaktyka przeciwtężcowa	263	11.3.2.	Leki hormonalne	282
10.9.6.3.	Szczepienie przeciw wścieklicznie	263	11.3.3.	Leki stosowane w leczeniu cukrzycy	282
10.9.7.	Profilaktyka zakażeń u personelu oddziałów chirurgicznych	264	11.3.4.	Leki psychiatryczne i neurologiczne	283
10.9.7.1.	Szczepienia ochronne	264	11.3.4.1.	Leki stosowane w leczeniu depresji oraz choroby afektywnej dwubiegunowej	283
10.9.7.2.	Profilaktyka poekspozycyjna	264	11.3.4.2.	Leki przeciwdrgawkowe i uspokajające	283
10.9.7.2.1.	Postępowanie w przypadku ekspozycji na HIV	265	11.3.5.	Leki rozszerzające oskrzela	283
10.9.7.2.2.	Postępowanie w przypadku ekspozycji na HBV	266	11.3.6.	Leki hamujące wydzielanie żołądkowe	283
10.9.7.2.3.	Postępowanie w przypadku ekspozycji na HCV	266	11.3.7.	Preparaty ziołowe i suplementy diety	283
10.10.	COVID-19 z perspektywy chirurgicznej	266	11.4.	Leczenie przeciwbólowe po operacjach	283
10.10.1.	COVID-19	266	11.4.1.	Wykorzystanie technik anestezji regionalnej w leczeniu bólu pooperacyjnego	284
10.10.2.	Postępowanie z chorym na COVID-19 wymagającym interwencji chirurgicznej	269	11.4.2.	Leki przeciwbólowe stosowane po operacjach	286
10.10.3.	Wybrane aspekty dotyczące techniki operacyjnej u chorych, u których podejrzewa się lub potwierdzono zakażenie SARS-CoV-2	270	11.5.	Protokół kompleksowej opieki okołoperacyjnej dla poprawy wyników leczenia	286
10.10.4.	Izolacja chorych na COVID-19	270	11.5.1.	Wstęp	286
10.10.5.	Ochrona personelu oraz środowiska bloku operacyjnego podczas operacji chorego na COVID-19	271	11.5.2.	Wpływ protokołu ERAS na wyniki leczenia	286
11	Postępowanie okołoperacyjne	273	11.5.3.	Składowe protokołu ERAS	287
	<i>red. Łukasz R. Nowak</i>		11.5.3.1.	Przygotowanie do zabiegu chirurgicznego	287
11.1.	Wstęp	273	11.5.3.2.	Skrócenie okresu głodzenia przed operacją	287
	<i>Łukasz R. Nowak</i>		11.5.3.3.	Oczyszczenie jelita przed zabiegiem chirurgicznym	288
11.2.	Ocena ryzyka okołoperacyjnego oraz kwalifikacja do zabiegu i znieczulenia	273	11.5.3.4.	Płynoterapia w okresie okołoperacyjnym	288
	<i>Mirosław Czuczwar</i>		11.5.3.5.	Rola anestezjologa w protokole ERAS	288
11.2.1.	Wstęp	273	11.5.3.6.	Chirurgia minimalnie inwazyjna, rezygnacja ze zgłębników i drenów	288
11.2.2.	Czynniki ryzyka	274	11.5.3.7.	Żywność w okresie pooperacyjnym	289
11.2.2.1.	Czynniki ryzyka związane ze stanem zdrowia pacjenta	274	11.5.3.8.	Wczesne uruchomienie oraz planowanie wypisu ze szpitala	289
11.2.2.2.	Czynniki ryzyka związane z zabiegiem chirurgicznym	274	11.5.4.	Wprowadzenie protokołu ERAS do rutynowego postępowania okołoperacyjnego	289
11.2.3.	Ocena czynników ryzyka w okresie okołoperacyjnym	275			
11.2.3.1.	Chorzy z zaburzeniami w zakresie układu sercowo-naczyniowego	276			

12	Podstawy techniki operacyjnej ..... 291 <i>red. Tomasz Kruszyna</i>		
12.1.	Podstawy szycia chirurgicznego ..... 291 <i>Marek Trybus, Andrzej Komorowski, Tomasz Kruszyna</i>	12.5.	Rodzajeostępów oraz zabiegi diagnostyczno- -terapeutyczne w chirurgii jamy brzusznej ..... 347 <i>Tomasz Kruszyna</i>
12.1.1.	Wprowadzenie 291	12.5.1.	Laparotomia pośrodkowa 348
12.1.2.	Podstawowe narzędzia chirurgiczne 291	12.5.2.	Cięcie przyprostne prawe dolne (wg Jalaguiera) 350
12.1.3.	Współczesne materiały szewne 295	12.5.3.	Cięcie pod prawym łukiem żebrowym (wg Kochera) 351
12.1.3.1.	Materiały wchłaniające 296	12.5.4.	Obustronne cięcie poprzeczne w nadbrzuszu (wg Sprengla) 352
12.1.3.2.	Materiały niewchłaniające 297	12.5.5.	Diagnostyczne i terapeutyczne nakłucie otrzewnej 353
12.1.4.	Przygotowanie do szycia 297	12.5.6.	Retraktory i rozwieraki chirurgiczne 355
12.1.5.	Wkłuwanie i wykluwanie igły 299	12.5.6.1.	Retraktory ręczne 355
12.1.6.	Rodzaje szwów chirurgicznych 301	12.5.6.2.	Rozwieraki samotrzymające się (automatyczne) 356
12.1.6.1.	Szwy pojedyncze 301	12.6.	Podstawy techniki laparoskopowej ..... 359 <i>Andrzej Budzyński, Andrzej Komorowski</i>
12.1.6.2.	Szwy ciągłe 304	12.6.1.	Wprowadzenie ..... 359 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.1.6.3.	Usuwanie szwów 306	12.6.2.	Odma otrzewnowa ..... 359 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.1.7.	Wiązanie węzłów 307	12.6.2.1.	Aspekty techniczne odmy otrzewnowej 359
12.1.7.1.	Szczególne sytuacje podczas wiązania 314	12.6.2.2.	Niekorzystny wpływ odmy otrzewnowej na organizm chorego 360
12.1.8.	Opanowywanie krwawienia 315	12.6.2.3.	Technika wytwarzania odmy otrzewnowej 360
12.1.9.	Inne sposoby zespалania ran 318	12.6.3.	Sprzęt do zabiegów laparoskopowych ..... 363 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.1.10.	Podstawy szycia ran skóry i zespалania niektórych uszkodzonych struktur tkankowych 320	12.6.3.1.	Insuflator 364
12.1.11.	Zasady szycia zespolen jelitowych 325	12.6.3.2.	Kamera, monitor, źródło światła 364
12.1.11.1.	Podstawowe zasady wykonywania zespolen jelitowych 325	12.6.3.3.	Aparat ssąco-płuczący 366
12.1.11.2.	Zespolenie koniec do końca odcinków jelita mających krezkę 326	12.6.3.4.	Inne urządzenia 366
12.1.11.3.	Zespolenie koniec do końca z odcinkiem jelita niemającym krezki 329	12.6.4.	Narzędzia ..... 367 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.1.11.4.	Zespolenie bok do boku 330	12.6.4.1.	Laparoskop 367
12.1.11.5.	Inne techniki szycia zespolen jelitowych 331	12.6.4.2.	Trokary 368
12.1.12.	Zasady szycia powłok brzucha 332	12.6.4.3.	Narzędzia służące do retrakcji tkanek 371
12.1.12.1.	Szycie otrzewnej 332	12.6.4.4.	Narzędzia służące do chwytania i przytrzymywania tkanek 372
12.1.12.2.	Szycie powięzi 332	12.6.4.5.	Narzędzia służące do preparowania tkanek 373
12.1.12.3.	Szycie tkanki podskórnej 334	12.6.5.	Hemostaza w laparoskopii ..... 374 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.1.12.4.	Szew antyewentracyjny 334	12.6.6.	Metody zamykania dużych naczyń i narządów jamistych ..... 376 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.2.	Asystowanie ..... 335 <i>Marek Trybus</i>	12.6.7.	Szycie i zespolenia ..... 377 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.3.	Staplery w chirurgii ..... 335 <i>Tomasz Kruszyna</i>	12.6.8.	Usuwanie wyciętych narządów ..... 379 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.3.1.	Ogólne zasady wykonywania szwu mechanicznego 335	12.6.9.	Zamykanie ran po trokarach ..... 380 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.3.2.	Rodzaje staplerów chirurgicznych 336	12.6.10.	Konwersja ..... 380 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.3.2.1.	Stapler liniowy 337	12.6.11.	Ograniczenia i powikłania laparoskopii ..... 381 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.3.2.2.	Stapler liniowy tnący 337	12.6.12.	Laparoskopia w chirurgii onkologicznej ..... 381 <i>Andrzej Budzyński</i>
12.3.2.3.	Stapler liniowy tnący profilowany 338	12.6.13.	Zaawansowane techniki laparoskopii eksperymentalnej ..... 382 <i>Andrzej Komorowski</i>
12.3.2.4.	Stapler okrężny (endoluminalny) 338		
12.3.2.5.	Aplikatory klipsów (klipsownicy) 341		
12.3.2.6.	Staplery skórne 342		
12.3.2.7.	Staplery do zabiegów minimalnie inwazyjnych 342		
12.3.2.8.	Staplery do laparoskopowych operacji przepuklin 343		
12.4.	Zasady postępowania z drenami ..... 343 <i>Tomasz Kruszyna</i>		
12.4.1.	Typy drenażu miejsca operowanego 343		
12.4.2.	Technika profilaktycznego drenażu jamy otrzewnej 344		
12.4.3.	Stosowanie drenażu profilaktycznego zgodnie z zasadami EBM 346		
12.4.4.	Kiedy usunąć dren 347		
12.4.5.	Powikłania drenażu 347		

13	Powikłania w chirurgii 385				
	<i>red. Krzysztof Bielecki</i>				
13.1.	Wstęp 385				
	<i>Krzysztof Bielecki</i>				
13.2.	Gorączka w okresie pooperacyjnym..... 387				
	<i>Krzysztof Bielecki</i>				
13.2.1.	Diagnostyka..... 388				
13.2.1.1.	Badania laboratoryjne i badania obrazowe 388				
13.2.2.	Przyczyny zakaźne gorączki pooperacyjnej..... 389				
13.2.2.1.	Zakażenie układu moczowego..... 389				
13.2.2.2.	Zakażenie układu oddechowego 389				
13.2.2.3.	Zakażenie miejsca operowanego..... 389				
13.2.2.4.	Zakażenie związane z kaniulacją naczyń 389				
13.2.2.5.	Zakażenia skóry i tkanek miękkich..... 390				
13.2.2.6.	Ropnie wewnątrzbrzuszne..... 390				
13.2.2.7.	Zapalenie ślinianek przyusznych..... 390				
13.2.3.	Niezakaźne przyczyny gorączki pooperacyjnej 391				
13.2.3.1.	Neuroleptyczny zespół złośliwej hipertermii 391				
13.2.3.2.	Gorączka wywołana lekami..... 391				
13.2.3.3.	Zespół serotoninowy..... 391				
13.3.	Powikłania związane z raną..... 391				
	<i>Krzysztof Bielecki, Mirosław Klukowski[†]</i>				
13.3.1.	Wprowadzenie..... 391				
13.3.2.	Rozejście się rany. Wytrzewienie 392				
13.3.3.	Krwiak w ranie..... 393				
13.3.4.	Zbiornik płynu surowiczego w ranie 394				
13.3.5.	Zakażenie rany..... 394				
13.3.6.	Rany przewlekłe..... 394				
13.3.6.1.	Owrzodzenia troficzne goleni 394				
13.3.6.2.	Owrzodzenie popromienne..... 394				
13.3.7.	Blizna przerośnięta i bliznowiec..... 394				
13.4.	Zakażenia układu moczowego..... 395				
13.5.	Ostre uszkodzenie nerek 395				
	<i>Stanisław Czekalski</i>				
13.6.	Pooperacyjne powikłania oddechowe 401				
	<i>Katarzyna Żanowska</i>				
13.7.	Powikłania krążeniowe po operacjach chirurgicznych 402				
	<i>Mirosław Ziętkiewicz</i>				
13.7.1.	Zaburzenia rytmu serca 402				
13.7.1.1.	Bradyarytmie 403				
13.7.1.2.	Komorowe zaburzenia rytmu 403				
13.7.1.3.	Nadkomorowe zaburzenia rytmu..... 404				
13.7.2.	Okółooperacyjne ostre zespoły wieńcowe – zawał okółooperacyjny 407				
13.7.3.	Ostra niewydolność serca 410				
13.7.3.1.	Niewydolność prawokomorowa 410				
13.7.3.2.	Niewydolność lewokomorowa 413				
13.8.	Cukrzyca u chorych chirurgicznych 416				
	<i>Stanisław Czekalski</i>				
13.9.	Ropnie wewnątrzbrzuszne..... 421				
	<i>Krzysztof Bielecki</i>				
13.9.1.	Ropień podprzeponowy..... 423				
13.9.2.	Ropień międzypętlowy 423				
13.9.3.	Ropień miednicy mniejszej..... 423				
13.9.4.	Ropnie narządowe..... 424				
13.10.	Pooperacyjna niedrożność jelit 424				
	<i>Krzysztof Bielecki</i>				
13.11.	Pooperacyjna rozstrzeń żołądka 427				
	<i>Krzysztof Bielecki</i>				
13.11.1.	Opóźnione opróżnianie żołądka..... 427				
13.11.2.	Ostra rozstrzeń żołądka 427				
13.12.	Zaburzenia psychiczne w okresie pooperacyjnym..... 429				
	<i>Andrzej Kokoszka</i>				
13.12.1.	Naturalne reakcje psychiczne..... 429				
13.12.1.1.	Reakcje na chorobę..... 429				
13.12.1.2.	Lęk i strach 430				
13.12.1.3.	Depresyjny nastrój – naturalna reakcja na „utrata” 430				
13.12.2.	Główne pooperacyjne powikłania psychiatryczne 431				
13.12.2.1.	Majaczenie 431				
13.12.2.2.	Zaburzenia adaptacyjne..... 433				
13.12.2.3.	Inne zaburzenia psychiczne 433				
13.12.3.	Wybrane szczególne problemy psychiatryczne 434				
13.12.3.1.	Pacjenci w podeszłym wieku 434				
13.12.3.2.	Ginekologia i położnictwo 434				
13.12.3.3.	Kardiochirurgia 434				
13.12.3.4.	Onkologia 434				
13.12.4.	Potrzeba współpracy z psychiatrami i psychologami 434				
13.13.	Przetoki przewodu pokarmowego 434				
	<i>Stanisław Kłęk, Jacek Sobocki</i>				
13.13.1.	Sytuacje szczególne 439				
13.13.1.1.	Zespół jejunostomii końcowej (typ I zespołu krótkiego jelita) 439				
13.13.1.2.	Przetoka jelitowo-atmosferyczna..... 440				
14	Oparzenia i odmrożenia 445				
	<i>red. Marek Kawecki</i>				
14.1.	Oparzenia 445				
	<i>Justyna Glik, Marek Kawecki, Diana Kitala, Agnieszka Klama-Baryła, Danuta Knapik-Pawlik, Piotr Wróblewski</i>				
14.2.	Zakażenia w przypadku oparzeń..... 461				
	<i>Justyna Glik, Marek Kawecki, Diana Kitala, Agnieszka Klama-Baryła, Danuta Knapik-Pawlik, Piotr Wróblewski</i>				
14.2.1.	Czynniki ryzyka zakażeń u chorych oparzonych..... 461				
14.2.1.1.	Wstrząs oparzeniowy..... 461				
14.2.1.2.	Zaburzenia immunologiczne..... 461				
14.2.1.3.	Stosowanie cewników..... 461				
14.2.1.4.	Sztuczna wentylacja 461				
14.2.1.5.	Żywienie pozajelitowe oraz profilaktyka krwawienia do górnego odcinka przewodu pokarmowego 461				
14.2.2.	Zakażenia rany oparzeniowej..... 462				
14.2.2.1.	Objawy zakażenia rany oparzeniowej..... 462				
14.2.2.2.	Diagnostyka mikrobiologiczna..... 462				
14.2.3.	Sepsa 463				
14.2.4.	Antybiotykoterapia w leczeniu zakażeń u chorych oparzonych 463				
14.2.4.1.	Profilaktyka antybiotykowa 463				
14.2.4.2.	Antybiotykoterapia empiryczna 464				
14.2.4.3.	Antybiotykoterapia celowana 464				
14.2.5.	Miejscowe leczenie rany oparzeniowej..... 465				
14.2.6.	Stosowanie lawaseptyków i antyseptyków 465				
14.2.7.	Opatrunki specjalistyczne 465				
14.3.	Odmrożenia 466				
	<i>Justyna Glik, Marek Kawecki, Diana Kitala, Agnieszka Klama-Baryła, Danuta Knapik-Pawlik, Piotr Wróblewski</i>				

Traumatologia	469	15.2.9.	Późne następstwa urazów czaszkowo-mózgowych	499
<i>red. Leszek Brongel</i>			<i>Zbigniew Czernicki</i>	
15.1. Pierwsza pomoc w nagłych przypadkach	470	15.2.9.1.	Ropień mózgu.....	499
<i>Jarosław Gucwa</i>		15.2.9.2.	Wodogłowie	499
15.1.1. Wprowadzenie	470	15.2.9.3.	Padaczka pourazowa	499
15.1.2. Badanie wstępne	470	15.3.	Urazowe uszkodzenia szczękowo-twarzowe	499
15.1.2.1. Wstępna ocena poszkodowanego	471		<i>Jan Zapala</i>	
15.1.2.2. Ocena drożności dróg oddechowych	471	15.3.1.	Złamania górnego piętra twarzy.....	500
15.1.2.3. Ocena układu krążenia	471	15.3.1.1.	Złamania oczodołu	501
15.1.3. Szybkie badanie urazowe oraz badanie miejscowe.....	472	15.3.1.2.	Złamania rozprężające oczodołu.....	501
15.1.4. Kontakt docelowy ze szpitalnym oddziałem ratunkowym.....	473	15.3.1.3.	Pourazowa neuropatia nerwu wzrokowego.....	502
15.1.5. Badanie dalsze	473	15.3.2.	Złamania środkowego piętra twarzy.....	504
15.1.6. Wstępne zaopatrzenie dróg oddechowych	473	15.3.2.1.	Złamania szczęk.....	504
15.1.6.1. Tlenoterapia.....	474	15.3.2.2.	Mnogie złamania kości środkowego piętra twarzy	504
15.1.6.2. Wentylacja.....	474	15.3.2.3.	Złamania zespołu jarzmowo-szczękowego	506
15.1.7. Zabiegi inwazyjne wykonywane na miejscu zdarzenia.....	475	15.3.2.4.	Złamania nosa	506
15.1.8. Podsumowanie	475	15.3.2.4.1.	Złamanie kości nosa	507
15.2. Urazy czaszkowo-mózgowe	476	15.3.2.4.2.	Otwarte złamanie nosa.....	508
<i>Zbigniew Czernicki, Jerzy Walecki</i>		15.3.3.	Złamania dolnego piętra twarzy	508
15.2.1. Patomechanizm urazu.....	476	15.3.3.1.	Złamania żuchwy	508
<i>Zbigniew Czernicki</i>		15.3.3.2.	Uszkodzenia stawu skroniowo-żuchwowego	508
15.2.2. Wstępne postępowanie w szpitalu i monitorowanie stanu chorych	478	15.4.	Obrażenia klatki piersiowej.....	510
<i>Zbigniew Czernicki</i>			<i>Marian Brocki, Tomasz Grodzki, Andrzej Jablonka, Stanisław Jablonka, Sławomir Jabłoński, Jarosław Kuźdał, Jerzy Lipiński[†], Jan Skokowski</i>	
15.2.2.1. Badania diagnostyczne.....	480	15.4.1.	Obrażenia ściany klatki piersiowej.....	510
15.2.2.1.1. Inwazyjny pomiar i monitorowanie ciśnienia wewnątrzczaszkowego	480		<i>Jerzy Lipiński[†], Jan Skokowski</i>	
15.2.2.1.2. Przechyłkowa ultrasonografia dopplerowska	481	15.4.1.1.	Obrażenia tkanek miękkich.....	510
15.2.3. Lekkie uszkodzenie mózgu.....	481	15.4.1.2.	Obrażenia kośćca klatki piersiowej.....	511
<i>Zbigniew Czernicki</i>		15.4.1.2.1.	Złamanie żeber	511
15.2.4. Złamanie kości sklepienia czaszki	482	15.4.1.2.2.	Wiotka klatka piersiowa	512
<i>Zbigniew Czernicki</i>		15.4.1.2.3.	Złamanie mostka	512
15.2.5. Ubytki sklepienia czaszki	483	15.4.1.2.4.	Złamania łopatki i obojczyka	513
<i>Zbigniew Czernicki</i>		15.4.2.	Krwiak i odma jamy opłucnej.....	513
15.2.6. Złamanie podstawy czaszki	484		<i>Tomasz Grodzki</i>	
<i>Zbigniew Czernicki</i>		15.4.2.1.	Krwiak opłucnej.....	513
15.2.7. Ważniejsze uszkodzenia nerwów i naczyń towarzyszące obrażeniom podstawy czaszki	487	15.4.2.2.	Odma opłucnowa	513
<i>Zbigniew Czernicki, Jerzy Walecki</i>		15.4.2.3.	Odma podskórna	513
15.2.7.1. Zaburzenia ostrości wzroku	487	15.4.2.4.	Odma śródpiersia.....	514
15.2.7.2. Zaburzenia czynności nerwów okoruchowych	488	15.4.3.	Obrażenia płuc	515
15.2.7.3. Pourazowy niedowład nerwu twarzowego (VII)	488		<i>Jerzy Lipiński, Jan Skokowski</i>	
15.2.7.4. Przetoka szyjno-jamista	489	15.4.3.1.	Stłuczenie płuca.....	515
15.2.7.5. Krwiak nadtwardówkowy	490	15.4.3.2.	Rozerwanie mięszu płucnego.....	516
15.2.7.6. Krwiak podtwardówkowy.....	492	15.4.4.	Uszkodzenia przełyku	516
15.2.7.6.1. Ostry krwiak podtwardówkowy.....	492		<i>Jarosław Kuźdał</i>	
15.2.7.6.2. Podostry krwiak podtwardówkowy	493	15.4.4.1.	Urazy tępe	516
15.2.7.6.3. Przewlekły krwiak podtwardówkowy	493	15.4.4.2.	Urazy przenikające.....	517
15.2.7.7. Wodniak podtwardówkowy	494	15.4.5.	Obrażenia serca i dużych naczyń klatki piersiowej	517
15.2.7.8. Uszkodzenia wewnątrzmożgowe	495		<i>Andrzej Jablonka, Stanisław Jablonka</i>	
15.2.7.8.1. Pourazowe krwawienie podpajęczynówkowe.....	495	15.4.5.1.	Występowanie i etiologia	517
15.2.7.8.2. Stłuczenie mózgu. Krwiak śródmózgowy.....	495	15.4.5.2.	Patofizjologia.....	517
15.2.7.8.3. Rany drążące	497	15.4.5.3.	Urazy tępe	519
15.2.7.8.4. Rozsiane uszkodzenie aksonów	498	15.4.5.3.1.	Urazy tępe piersiowego odcinka aorty.....	519
15.2.8. Ogólne zasady leczenia zachowawczego ciężkich obrażeń czaszkowo-mózgowych.....	498	15.4.5.3.2.	Urazy tępe gałęzi łuku aorty	522
<i>Zbigniew Czernicki, Jerzy Walecki</i>		15.4.5.3.3.	Tępe obrażenia serca	524
		15.4.5.4.	Urazy przenikające.....	525
		15.4.5.4.1.	Urazy przenikające serca	525
		15.4.5.4.2.	Tamponada serca.....	526

15.4.5.4.3.	Obrażenia tętnic w wyniku ran przenikających.....	527	15.7.	Traumatologia narządu ruchu.....	563
15.4.5.5.	Praktyczne uwagi końcowe	527		<i>Ewa Bręborowicz, Maciej Bręborowicz, Jarosław Deszczyński,</i>	
15.4.6.	Uszkodzenie przepony	527		<i>Adam Domanasiewicz, Artur Gądek, Jerzy Jabłecki,</i>	
	<i>Jarosław Kuźdźał</i>			<i>Wiesław Lachowicz, Władysław Michał Manikowski,</i>	
15.4.6.1.	Zastarzałe uszkodzenia przepony	529		<i>Adam Bohusław Podhorecki, Tomasz Potaczek, Kazimierz Rapała,</i>	
15.4.7.	Rany postrzałowe klatki piersiowej.....	529	15.7.1.	Ogólne zasady leczenia złamań kości	563
	<i>Marian Brocki, Sławomir Jabłoński</i>			<i>Artur Gądek, Adam Bohusław Podhorecki</i>	
15.4.7.1.	Epidemiologia.....	529	15.7.1.1.	Wstęp	563
15.4.7.2.	Charakterystyka ran postrzałowych.....	529	15.7.1.2.	Klasyfikacja złamań kości	563
15.4.7.3.	Rana postrzałowa ściany klatki piersiowej	530	15.7.1.3.	Klasyfikacja uszkodzeń tkanek miękkich.....	563
15.4.7.4.	Obrażenia postrzałowe serca.....	530	15.7.1.4.	Mechanizmy gojenia się kości.....	564
15.4.7.5.	Obrażenia postrzałowe aorty i dużych naczyń śródpiersia.....	531	15.7.1.5.	Czynniki wpływające na wzrost kostny.....	565
15.4.7.6.	Skojarzone obrażenia okolicy piersiowo-brzuszej.....	531	15.7.1.6.	Nieoperacyjne leczenie złamań.....	566
15.5.	Obrażenia narządów jamy brzusznej	532	15.7.1.7.	Operacyjne leczenie złamań	566
	<i>Leszek Brongel</i>		15.7.2.	Złamania patologiczne.....	573
15.5.1.	Postępowanie w okresie przedszpitalnym	532		<i>Jarosław Deszczyński</i>	
15.5.2.	Postępowanie w szpitalnym oddziale ratunkowym.....	533	15.7.3.	Zaburzenia wzrostu kości	577
15.5.3.	Ogólne zasady leczenia	537		<i>Artur Gądek, Adam Bohusław Podhorecki</i>	
15.5.4.	Leczenie obrażeń z krwawieniem do jamy otrzewnej.....	540	15.7.3.1.	Klasyfikacja zaburzeń wzrostu kości.....	577
15.5.4.1.	Uszkodzenia wątroby.....	540	15.7.3.1.1.	Zrost opóźniony	577
15.5.4.2.	Uszkodzenia śledziony	540	15.7.3.1.2.	Brak wzrostu.....	577
15.5.4.3.	Uszkodzenia nerek	541	15.7.3.1.3.	Zrost nieprawidłowy	578
15.5.4.4.	Uszkodzenia naczyń krwionośnych w jamie brzusznej.....	541	15.7.3.2.	Przyczyny zaburzeń wzrostu kostnego.....	578
15.5.4.5.	Uszkodzenia trzustki	541	15.7.3.2.1.	Czynniki ogólnoustrojowe	578
15.5.5.	Leczenie obrażeń z objawami zapalenia otrzewnej.....	541	15.7.3.2.2.	Czynniki miejscowe.....	578
15.5.5.1.	Uszkodzenia żołądka	542	15.7.3.3.	Leczenie zaburzeń wzrostu kostnego	578
15.5.5.2.	Uszkodzenia dwunastnicy.....	542	15.7.3.3.1.	Zrost opóźniony lub brak wzrostu.....	578
15.5.5.3.	Uszkodzenia jelita cienkiego i jego krezki.....	543	15.7.3.3.2.	Zrost nieprawidłowy	579
15.5.5.4.	Uszkodzenia okrężnicy.....	543	15.7.4.	Urazowe uszkodzenia kręgosłupa i rdzenia kręgowego.....	579
15.5.5.5.	Uszkodzenia odbytnicy i odbytu	544		<i>Tomasz Potaczek, Maciej Tęsiński</i>	
15.5.6.	Powikłania pooperacyjne.....	544	15.7.4.1.	Złamania kręgosłupa szyjnego.....	579
15.6.	Urazowe uszkodzenia narządów układu moczowego	545	15.7.4.2.	Złamania kręgosłupa piersiowo-lędźwiowego.....	581
	<i>Andrzej Borkowski, Tomasz Borkowski, Piotr Dobroński</i>		15.7.4.3.	Złamania niskoenergetyczne.....	583
15.6.1.	Urazowe uszkodzenia nerek.....	545	15.7.4.4.	Urazowe uszkodzenia rdzenia kręgowego	583
	<i>Andrzej Borkowski, Tomasz Borkowski, Piotr Dobroński</i>		15.7.5.	Uszkodzenia kończyny górnej	583
15.6.2.	Uszkodzenia moczowodów	550		<i>Jan Skowroński</i>	
	<i>Andrzej Borkowski</i>		15.7.5.1.	Złamanie łopatki	583
15.6.2.1.	Urazowe uszkodzenia moczowodów.....	550	15.7.5.2.	Złamanie obojczyka	584
15.6.2.2.	Jatrogenne uszkodzenia moczowodów.....	550	15.7.5.3.	Zwichnięcie barkowo-obojczykowe	585
15.6.2.3.	Postępowanie w przypadku uszkodzenia moczowodu.....	551	15.7.5.4.	Zwichnięcie mostkowo-obojczykowe.....	585
15.6.2.3.1.	Uszkodzenia rozpoznane podczas operacji	551	15.7.5.5.	Zwichnięcie stawu ramiennego	585
15.6.2.3.2.	Uszkodzenia moczowodów nierozpoznane podczas operacji.....	554	15.7.5.5.1.	Zwichnięcie przednie	586
15.6.3.	Uszkodzenia pęcherza moczowego.....	555	15.7.5.5.2.	Zwichnięcie tylne	587
	<i>Andrzej Borkowski</i>		15.7.5.6.	Złamanie bliższej nasady kości ramiennej.....	588
15.6.3.1.	Urazowe uszkodzenia pęcherza	555	15.7.5.7.	Złamanie trzonu kości ramiennej.....	590
15.6.3.2.	Jatrogenne uszkodzenia pęcherza	557	15.7.5.8.	Złamanie nadkłykciowe kości ramiennej.....	590
15.6.4.	Uszkodzenia cewki moczowej.....	558	15.7.5.9.	Zwichnięcie stawu łokciowego	591
	<i>Andrzej Borkowski</i>		15.7.5.10.	Złamanie dalszej nasady kości ramiennej	592
15.6.4.1.	Uszkodzenia cewki tylnej.....	558	15.7.5.10.1.	Złamanie jednokłykciowe.....	592
15.6.4.2.	Uszkodzenia cewki przedniej	560	15.7.5.10.2.	Złamanie dwukłykciowe.....	593
15.6.5.	Uszkodzenia przącia	562	15.7.5.11.	Złamanie główki kości ramiennej.....	594
	<i>Andrzej Borkowski</i>		15.7.5.12.	Złamanie głowy kości promieniowej.....	596
15.6.6.	Uszkodzenia moszny i jąder	562	15.7.5.13.	Złamanie wyrostka łokciowego i dziobiastego.....	596
	<i>Andrzej Borkowski</i>		15.7.5.14.	Złamanie trzonów kości przedramienia.....	598
15.6.6.1.	Uszkodzenia moszny	562	15.7.5.15.	Złamanie jednej z kości przedramienia	598
15.6.6.2.	Uszkodzenia jąder.....	562	15.7.5.16.	Złamanie dalszej nasady kości przedramienia.....	599

15.7.5.17.	Złamania kości nadgarstka	600	15.7.8.5.3.	Złamania dalszej nasady kości piszczelowej	651
15.7.5.17.1.	Złamanie kości łódeczkowatej	600	15.7.8.5.4.	Powikłania	652
15.7.5.17.2.	Złamanie kości księżycowatej	601	15.7.8.6.	Uszkodzenia stawu skokowo-goleniowego i stopy	652
15.7.5.17.3.	Złamanie kości główkowatej	602	15.7.8.6.1.	Złamania kostek	652
15.7.5.17.4.	Złamanie kości haczykowatej	602	15.7.8.6.2.	Skrcenie stawu skokowo-goleniowego	653
15.7.5.17.5.	Złamanie kości trójgraniastej	602	15.7.8.6.3.	Zwichnięcie stawu skokowo-goleniowego	653
15.7.5.17.6.	Złamanie kości czworobocznej większej	602	15.7.8.6.4.	Uszkodzenie ścięgna Achillesa	653
15.7.5.17.7.	Złamanie kości czworobocznej mniejszej	603	15.7.8.6.5.	Uszkodzenia kości stępu	654
15.7.5.17.8.	Złamanie kości grochowatej	603	15.7.8.6.6.	Złamania kości śródstopia	656
15.7.5.18.	Uszkodzenia więzadłowe nadgarstka	603	15.7.8.6.7.	Złamania palców stopy	656
15.7.5.18.1.	Zwichnięcie okołoksiężycowate i okołoksiężycowato- -przełódeczkowate	603	15.7.9.	Replantacja kończyn	656
15.7.5.18.2.	Niestabilności nadgarstka	604	<i>Jerzy Jabłecki, Adam Domanasiewicz</i>		
15.7.6.	Urazowe uszkodzenia ręki	604	15.7.9.1.	Wprowadzenie	656
	<i>Władysław Michał Manikowski, Maciej Bręborowicz, Ewa Bręborowicz</i>		15.7.9.2.	Mechanizm amputacji	657
15.7.6.1.	Wstęp	604	15.7.9.3.	Podstawy kwalifikacji do replantacji	658
15.7.6.2.	Krwiał pod paznokciowy	605	15.7.9.4.	Podstawowe założenia techniki operacyjnej	659
15.7.6.3.	Stłuczenie ręki	605	15.7.9.4.1.	Postępowanie pooperacyjne	659
15.7.6.4.	Rana ręki	606	15.7.9.5.	Replantacja u dzieci i osób w podeszłym wieku	660
15.7.6.5.	Uszkodzenia ścięgien zginaczy	608	15.7.9.6.	Funkcja kończyny replantowanej	660
15.7.6.6.	Uszkodzenia ścięgien prostowników palców	613	15.7.9.7.	Replantacje kończyn dolnych	661
15.7.6.7.	Uszkodzenia nerwów	615	15.7.9.8.	Wtórne zabiegi rekonstrukcyjne po replantacjach	661
15.7.6.8.	Uszkodzenia aparatu więzadłowo-stawowo-kostnego	617	15.7.9.9.	Wytyczne postępowania w przypadku amputacji urazowych	661
15.7.6.8.1.	Skrcenia i podwichnięcia	617	15.8.	Urazowe uszkodzenia nerwów obwodowych	662
15.7.6.8.2.	Zwichnięcia	617	<i>Jan Skowroński</i>		
15.7.6.8.3.	Złamania	617	15.8.1.	Uwagi dotyczące anatomii i patofizjologii	662
15.7.6.9.	Amputacje	619	15.8.2.	Uszkodzenie nerwu i jego regeneracja	664
15.7.7.	Obrażenia miednicy	621	15.8.3.	Klasyfikacje urazowych uszkodzeń nerwów	664
	<i>Kazimierz Rapała, Wiesław Lachowicz</i>		15.8.4.	Ocena kliniczna uszkodzeń nerwów obwodowych	665
15.7.7.1.	Niestabilne złamania miednicy	623	15.8.4.1.	Ocena zaburzeń i ubytków czucia	665
15.7.7.2.	Złamania bez przerwania obręczy miednicy	627	15.8.4.2.	Ocena zaburzeń wegetatywnych	666
15.7.7.3.	Złamania panewki stawu biodrowego	627	15.8.4.3.	Ocena motoryki	667
15.7.7.4.	Zwichnięcie stawu biodrowego	631	15.8.4.4.	Badania elektroneurograficzne	667
15.7.7.5.	Uwagi końcowe	633	15.8.5.	Leczenie operacyjne urazowych uszkodzeń nerwu	668
15.7.8.	Uszkodzenia kończyny dolnej	633	15.8.5.1.	Leczenie operacyjne uszkodzeń nerwów obwodowych	668
	<i>Tadeusz Trzaska</i>		15.8.5.2.	Sposoby rekonstrukcji pni nerwowych	669
15.7.8.1.	Uszkodzenia bliższej nasady kości udowej	634	15.8.5.2.1.	Zespolecie sposobem koniec do końca	669
15.7.8.1.1.	Złamania bliższej nasady kości udowej	634	15.8.5.2.2.	Zespolecie sposobem koniec do boku	670
15.7.8.1.2.	Uszkodzenia tkanek miękkich	637	15.8.5.2.3.	Przeszczepy nerwowe	670
15.7.8.2.	Złamania trzonu kości udowej	637	15.8.5.2.4.	Neurotyzacja nerwowo-mięśniowa	670
15.7.8.2.1.	Uszkodzenia tkanek miękkich uda	640	15.8.5.2.5.	Transfery nerwowe	671
15.7.8.3.	Uszkodzenia dalszej nasady uda	640	15.8.6.	Obrazy kliniczne uszkodzeń poszczególnych nerwów	672
15.7.8.3.1.	Złamania nadkłykciowe (A1–A3)	640	15.8.6.1.	Splot ramienny	672
15.7.8.3.2.	Złamania przekłykciowe (B1–B3)	641	15.8.6.2.	Nerw pachowy	672
15.7.8.3.3.	Powikłania	641	15.8.6.3.	Nerw nadłopatkowy	672
15.7.8.4.	Uszkodzenia stawu kolanowego	642	15.8.6.4.	Nerw mięśniowo-skróny	673
15.7.8.4.1.	Krwiał kolana	642	15.8.6.5.	Nerw promieniowy	673
15.7.8.4.2.	Uszkodzenia więzadeł	642	15.8.6.6.	Nerw łokciowy	673
15.7.8.4.3.	Uszkodzenie kompleksu tylnobocznego	644	15.8.6.7.	Nerw pośrodkowy	674
15.7.8.4.4.	Uszkodzenia chrząstki stawowej	645	15.8.6.8.	Splot lędźwiowo-krzyżowy	674
15.7.8.4.5.	Uszkodzenia łąkotec	646	15.8.6.9.	Nerw udowy	675
15.7.8.4.6.	Uszkodzenia aparatu wyprostnego kolana	647	15.8.6.10.	Nerw kulszowy	675
15.7.8.4.7.	Zwichnięcie kolana	649	15.8.6.11.	Nerw strzałkowy	675
15.7.8.5.	Urazowe uszkodzenia goleni	649	15.8.6.12.	Nerw piszczelowy	675
15.7.8.5.1.	Złamania bliższej nasady kości piszczelowej	650	15.9.	Urazowe uszkodzenia naczyń	675
15.7.8.5.2.	Złamania trzonu piszczeli	651		<i>Walerian Staszkiwicz</i>	

16.3.2.2.	Zmiany genetyczne	754	16.5.4.6.	Perspektywy chemioterapii	780
16.3.3.	Patomorfologiczne czynniki prognostyczne	755	16.5.5.	Hormonoterapia	781
16.3.3.1.	Podział czynników prognostycznych	756	16.5.5.1.	Leki hormonalne stosowane w onkologii	782
16.3.3.1.1.	Stopień złośliwości histologicznej	756	16.5.5.2.	Hormonoterapia w przypadku raka sutka	782
16.3.3.1.2.	Zajęcie naczyń chłonnych lub krwionośnych	756	16.5.5.3.	Hormonoterapia w przypadku raka gruczołu krokowego	783
16.3.3.1.3.	Indeks mitotyczny	756	16.5.5.4.	Hormonoterapia w przypadku raka trzonu macicy	784
16.3.4.	Badania laboratoryjne i obrazowe	756	16.5.5.5.	Hormonoterapia w przypadku innych nowotworów	784
16.3.4.1.	Uwagi ogólne	756	16.5.6.	Immunoterapia i leczenie ukierunkowane molekularnie	784
16.3.4.2.	Badania obrazowe	757	16.5.6.1.	Immunoterapia	784
16.3.4.2.1.	Badanie rentgenowskie	757	16.5.6.2.	Leczenie ukierunkowane molekularnie	785
16.3.4.2.2.	Ultrasonografia	760	16.5.7.	Przeszczepianie szpiku i komórek krwiotwórczych z krwi obwodowej	786
16.3.4.2.3.	Obrazowanie rezonansu magnetycznego	761	16.5.7.1.	Wiadomości ogólne	786
16.3.4.2.4.	Badanie scyntygraficzne	761	16.5.7.2.	Wskazania	787
16.3.4.2.5.	Badania endoskopowe	761	16.5.8.	Leczenie wspomagające	787
16.3.4.2.6.	Pozytonowa tomografia emisyjna	761	16.5.9.	Perspektywy terapii genowej	787
16.3.4.3.	Badania laboratoryjne	762			
16.3.4.4.	Badanie szpiku	762	17	Nowotwory złośliwe skóry	793
16.3.4.5.	Biochemiczne markery nowotworowe	763		<i>red. Wojciech M. Wysocki</i>	
16.3.4.6.	Klasyfikacja zaawansowania	764	17.1.	Niebarwnikowe nowotwory złośliwe skóry	793
16.4.	Badania przesiewowe w wykrywaniu nowotworów złośliwych	765		<i>Wojciech M. Wysocki, Piotr Rutkowski, Joanna B. Wysocka</i>	
	<i>Maciej Krzakowski, Włodzimierz T. Olszewski</i>		17.1.1.	Rak podstawnomórkowy	795
16.4.1.	Wstęp	765	17.1.2.	Rak płaskonabłonkowy	797
16.4.2.	Rak szyjki macicy	766	17.1.2.1.	Wrzód Marjolina	798
16.4.3.	Rak sutka	766	17.1.3.	Rak z komórek Merkla	798
16.4.4.	Rak okrężnicy i odbytnicy	767	17.2.	Czerniak skóry	799
16.4.5.	Rak gruczołu krokowego	767		<i>Wojciech M. Wysocki, Piotr Rutkowski, Joanna B. Wysocka</i>	
16.4.6.	Rak jajnika	768	17.3.	Przerzuty innych nowotworów w skórze	804
16.4.7.	Rak płuca	768		<i>Wojciech M. Wysocki, Piotr Rutkowski, Joanna B. Wysocka</i>	
16.4.8.	Nowotwory skóry	768	17.4.	Wybrane inne nowotwory skóry	804
16.5.	Leczenie nowotworów złośliwych	768		<i>Wojciech M. Wysocki, Piotr Rutkowski, Joanna B. Wysocka</i>	
	<i>Maciej Krzakowski</i>		17.4.1.	Nowotwory z przydatków skóry	804
16.5.1.	Leczenie skojarzone	768	17.4.1.1.	Guzy gruczołów potowych (ekrynowych i apokrynowych)	804
16.5.1.1.	Uzasadnienie potrzeby skojarzonego leczenia przeciwnowotworowego	768	17.4.1.2.	Guzy gruczołów łojowych	805
16.5.1.2.	Ocena wartości leczenia przeciwnowotworowego	770	17.4.1.3.	Guzy wydłużające się z komórek mieszkła włosowego	805
16.5.2.	Leczenie chirurgiczne	772	17.4.2.	Inne zmiany skórne	805
16.5.2.1.	Chirurgia profilaktyczna	772	17.4.2.1.	Rogowiak kolczystokomórkowy	805
16.5.2.2.	Chirurgia diagnostyczna	772	17.4.2.2.	Chłoniaki skórne	805
16.5.2.3.	Operacyjne leczenie nowotworów pierwotnych (doszczętne lub cytoredukcyjne)	773			
16.5.2.4.	Chirurgia przerzutów w regionalnym układzie chłonnym oraz przerzutów odległych	773	18	Nowotwory tkanek miękkich	807
16.5.2.5.	Chirurgia odtwórcza	774		<i>red. Wojciech M. Wysocki</i>	
16.5.2.6.	Chirurgia paliatywna	774	18.1.	Wprowadzenie	807
16.5.2.7.	Perspektywy leczenia chirurgicznego	774		<i>Wojciech M. Wysocki, Joanna B. Wysocka, Andrzej Komorowski, Piotr Rutkowski</i>	
16.5.3.	Radioterapia	775	18.1.1.	Epidemiologia i etiologia	807
16.5.3.1.	Fizyczne i biologiczne podstawy radioterapii	775	18.1.2.	Podział i klasyfikacja nowotworów tkanek miękkich	809
16.5.3.2.	Kliniczne możliwości zastosowania radioterapii	775	18.2.	Mięsaki tkanek miękkich	809
16.5.3.3.	Kojarzenie radioterapii z leczeniem chirurgicznym	776		<i>Wojciech M. Wysocki, Joanna Wysocka, Andrzej Komorowski, Piotr Rutkowski</i>	
16.5.3.4.	Perspektywy radioterapii	777	18.2.1.	Charakterystyka ogólna mięsaków tkanek miękkich	809
16.5.4.	Chemioterapia	777	18.2.2.	Wybrane mięsaki tkanek miękkich	813
16.5.4.1.	Biologiczne podstawy chemioterapii nowotworów	777	18.2.2.1.	Tłuszczakomięsak	813
16.5.4.2.	Kliniczne zasady stosowania chemioterapii	778	18.2.2.2.	Włókniamięsak	813
16.5.4.3.	Toksyczność chemioterapii	778			
16.5.4.4.	Podział leków stosowanych w chemioterapii	779			
16.5.4.5.	Zasady prowadzenia i kliniczne zastosowania chemioterapii	780			

21.4.	Podstawy szycia w chirurgii plastycznej ..... 858 <i>Jerzy Jankau</i>	22.1.1.	Mianownictwo 883
21.5.	Blizny ..... 858 <i>Jerzy Jankau</i>	22.2.	Przepisy prawne i organizacja pobierania narządów od zmarłych ..... 883 <i>Roman Danielewicz, Jarosław Czerwiński</i>
21.5.1.	Plastyka „Z” 859	22.2.1.	Przepisy prawne dotyczące transplantologii 883
21.5.2.	Plastyka „W” 859	22.2.2.	Organizacja pobierania narządów od osób zmarłych 886
21.6.	Przeszczepy skóry ..... 860 <i>Jerzy Jankau</i>	22.2.2.1.	Centrum Organizacyjno-Koordynacyjne ds. Transplantacji „Poltransplant”. Koordynacja pobierania i przeszczepiania narządów w Polsce 886
21.6.1.	Przeszczepy skóry pośredniej grubości 860	22.2.2.2.	Centralny Rejestr Sprzeciwów 886
21.6.2.	Przeszczepy skóry pełnej grubości 862	22.2.2.3.	Organizacja pobierania narządów i przeszczepiania 887
21.7.	Plastyki płatowe ..... 862 <i>Jerzy Jankau</i>	22.2.2.4.	Zapotrzebowanie na przeszczepy unaczynione 887
21.8.	Mikrochirurgia ..... 864 <i>Jerzy Jankau</i>	22.2.2.5.	Współpraca międzynarodowa 887
21.8.1.	Zespoleńa naczyń krwionośnych 865	22.2.2.6.	Narodowy Program Rozwoju Medycyny Transplantacyjnej 888
21.8.2.	Zapobieganie zaburzeniom ukrwienia płata 866	22.2.2.7.	Tworzenie sieci koordynatorów 888
21.8.3.	Zastosowanie mikrochirurgii 867	22.3.	Rozpoznawanie śmierci mózgu ..... 889 <i>Romuald Bohatyrewicz, Maciej Żukowski</i>
21.9.	Leczenie blizn przerostowych i bliznowców ..... 867 <i>Jerzy Jankau</i>	22.3.1.	Ewolucja koncepcji rozpoznawania śmierci 889
21.10.	Leczenie odleżyn 868	22.3.2.	Mechanizm śmierci mózgu 889
21.11.	Rozszczepy wargi i podniebienia ..... 868 <i>Jerzy Jankau</i>	22.3.2.1.	Przyczyny śmierci mózgu 889
21.12.	Kraniostenozą ..... 869 <i>Jerzy Jankau</i>	22.3.2.2.	Bezpośredni mechanizm śmierci mózgu 890
21.13.	Plastyka i operacje rekonstrukcyjne powłok jamy brzusznej ..... 869 <i>Jerzy Jankau</i>	22.3.3.	Rozpoznawanie śmierci mózgu 890
21.13.1.	Ubytki powłok brzucha 869	22.3.3.1.	Uwagi ogólne 890
21.13.2.	Abdominoplastyka 870	22.3.3.2.	Polskie kryteria rozpoznawania śmierci mózgu 890
21.14.	Plastyka i operacje rekonstrukcyjne sutków ..... 871 <i>Jerzy Jankau</i>	22.3.3.2.1.	Badania elektrofizjologiczne 892
21.14.1.	Zabiegi rekonstrukcyjne po mastektomii 871	22.3.3.2.2.	Badania przepływu mózgowego 892
21.14.1.1.	Rekonstrukcja sutka z wykorzystaniem tkanek własnych 871	22.4.	Rozpoznawanie nieodwracalnego zatrzymania krążenia ..... 893 <i>Romuald Bohatyrewicz, Maciej Kosieradzki</i>
21.14.1.2.	Rekonstrukcja sutka z zastosowaniem implantów 872	22.4.1.	Kategorie dawców zmarłych w mechanizmie nieodwracalnego zatrzymania krążenia 893
21.14.1.3.	Rekonstrukcja sutka z zastosowaniem technik łączonych 873	22.4.2.	Rozpoznawanie nieodwracalnego zatrzymania krążenia w Polsce 894
21.14.1.4.	Podsumowanie 873	22.5.	Pobranie wielonarządowe od dawcy zmarłego ..... 894 <i>Wojciech G. Polak</i>
21.14.2.	Plastyka sutków 874	22.5.1.	Logistyka pobrania wielonarządowego 894
21.14.2.1.	Zmniejszanie sutków 874	22.5.2.	Przygotowanie do pobrania wielonarządowego 894
21.14.2.2.	Podniesienie sutków 876	22.5.3.	Operacja pobrania wielonarządowego 895
21.14.2.3.	Powiększenie sutków 877	22.5.3.1.	Ułożenie dawcy na stole operacyjnym i przygotowanie pola operacyjnego 895
21.14.2.4.	Ginekomastia 877	22.5.3.2.	Dostęp operacyjny 895
21.15.	Nowe technologie i materiały w chirurgii plastycznej ..... 877 <i>Jerzy Jankau</i>	22.5.3.3.	Kontrola i ocena narządów jamy brzusznej 895
21.15.1.	Lasery 877	22.5.3.4.	Przygotowanie do perfuzji – preparowanie 897
21.15.2.	Liposukcja 878	22.5.3.5.	Perfuzja narządów jamy brzusznej 899
21.15.3.	Chirurgia endoskopowa 878	22.5.3.6.	Pobranie narządów 901
21.15.4.	Materiały wszczepialne 878	22.5.3.6.1.	Pobranie wątroby 901
21.16.	Duże zabiegi rekonstrukcyjne kształtujące sylwetkę ciała ..... 879 <i>Jerzy Jankau</i>	22.5.3.6.2.	Pobranie trzustki 902
		22.5.3.6.3.	Pobranie nerek 902
		22.5.3.7.	Kontrola i pakowanie pobranych narządów 903
		22.5.3.8.	Zamknięcie powłok po pobraniu 904
		22.5.3.9.	Dokumentacja po pobraniu 904
		22.5.4.	Pobranie u dawcy po zatrzymaniu krążenia 904
		22.5.5.	Podsumowanie 905
		22.6.	Zabezpieczenie narządów przed niedokrwiem i ich uszkodzenie niedokrwiemne ..... 905 <i>Maciej Kosieradzki</i>
		22.6.1.	Hipotermia 905
22	Podstawy transplantologii ..... 881 <i>red. Wojciech Rowiński[†], Maciej Kosieradzki, Jacek Szmidt</i>		
22.1.	Wprowadzenie. Zagadnienia etyczne przeszczepiania narządów ..... 882 <i>Wojciech Rowiński[†], Maciej Kosieradzki</i>		

22.6.2.	Obrzęk komórkowy.....	906	22.9.1.4.	Krajowa lista osób oczekujących na przeszczepienie płuca.....	926
22.6.3.	Aspekty biochemiczne.....	906	22.9.1.5.	Krajowa lista osób oczekujących na przeszczepienie wątroby.....	927
22.6.4.	Sposoby przechowywania narządów.....	906	22.9.1.6.	Krajowa lista osób oczekujących na przeszczepienie rogówki.....	927
22.6.4.1.	Prosta hipotermia.....	906	22.9.1.7.	Krajowa lista osób oczekujących na przeszczepienie twarzy i kończyny górnej.....	927
22.6.4.2.	Perfuzja mechaniczna w hipotermii.....	907	22.9.1.8.	Krajowa lista oczekujących na przeszczepienie jelita.....	927
22.6.4.3.	Resuscytacja narządów w normotermii.....	908	22.9.2.	Zasady wyboru (alokacji) biorcy przeszczepu.....	927
22.6.5.	Uwagi dotyczące przechowywania poszczególnych narządów.....	909	22.9.2.1.	Alokacja nerek pobranych od dawców zmarłych.....	927
22.6.5.1.	Nerki.....	909	22.9.2.2.	Zasady alokacji trzustki.....	927
22.6.5.2.	Wątroba.....	909	22.9.2.3.	Zasady alokacji wątroby.....	927
22.6.5.3.	Trzustka.....	909	22.9.2.4.	Zasady alokacji serca.....	928
22.7.	Podstawy immunologii transplantacyjnej.....	909	22.10.	Pobranie nerki od dawcy żywego.....	929
	<i>Maria Nowaczyk, Monika Sankowska, Grażyna Korczak-Kowalska, Andrzej Górski</i>			<i>Tomasz Jakimowicz, Dorota Lewandowska</i>	
22.7.1.	Podstawowe pojęcia immunologii transplantacyjnej.....	909	22.10.1.	Kwalifikacja potencjalnego dawcy.....	929
22.7.2.	Antygeny zgodności tkankowej.....	910	22.10.2.	Pobranie nerki do przeszczepienia.....	930
22.7.2.1.	Antygeny zgodności tkankowej klasy I.....	911	22.10.2.1.	Metoda otwarta.....	930
22.7.2.2.	Antygeny zgodności tkankowej klasy II.....	911	22.10.2.2.	Metoda wideoskopowa.....	930
22.7.2.3.	Antygeny zgodności tkankowej klasy III.....	912	22.10.2.3.	Sposób postępowania.....	930
22.7.3.	Genetyka i polimorfizm układu HLA.....	912	22.10.3.	Monitorowanie dawcy nerki po operacji.....	931
22.7.4.	Mechanizm odrzucania alogenicznego przeszczepu narządowego.....	913	22.11.	Leczenie immunosupresyjne po przeszczepieniu narządu.....	931
22.8.	Badanie zgodności tkankowej.....	913		<i>Bartosz Foroniewicz, Krzysztof Mucha</i>	
	<i>Maria Boratyńska</i>		22.11.1.	Wprowadzenie.....	931
22.8.1.	Dobór w zakresie układu grupowego krwi.....	914	22.11.2.	Podstawowe leki immunosupresyjne.....	931
22.8.2.	Typowanie tkankowe.....	914	22.11.2.1.	Inhibitory kalcyneuryny.....	931
22.8.2.1.	Nazewnictwo antygenów układu HLA oparte na badaniach DNA.....	915	22.11.2.2.	Glikokortykosteroidy.....	932
22.8.2.2.	Dobór antygenów w zakresie układu HLA.....	915	22.11.2.3.	Leki antyproliferacyjne.....	933
22.8.3.	Badanie aloprzeciwciał przed przeszczepieniem.....	917	22.11.2.4.	Inhibitory sygnału proliferacji.....	933
22.8.3.1.	Testy komórkowe: test mikrolimfocytotoksyczny i cytometria przepływowa.....	917	22.11.2.5.	Przeciwciała.....	934
22.8.3.2.	Metody fazy stałej.....	917	22.11.3.	Czynniki wpływające na wybór immunosupresji.....	935
22.8.3.3.	Strategia postępowania u chorych wysoko uczulonych.....	919	22.11.3.1.	Immunogenność tkanek.....	935
22.8.4.	Przeciwciała przeciw antygenom nie-HLA.....	919	22.11.3.2.	Choroba podstawowa.....	935
22.8.5.	Próba krzyżowa przed transplantacją nerki.....	919	22.11.3.3.	Okres po transplantacji.....	935
22.8.5.1.	Próba krzyżowa z użyciem testu mikrolimfocytotoksycznego.....	919	22.11.4.	Leczenie chorych po przeszczepieniu narządu.....	935
22.8.5.2.	Próba krzyżowa techniką cytometrii przepływowej.....	920	22.11.4.1.	Długotrwałe leczenie immunosupresyjne.....	936
22.8.5.3.	Próba krzyżowa z wykorzystaniem aparatu Luminex.....	921	22.11.4.2.	Chory z przeszczepionym narządem wymagający leczenia chirurgicznego.....	936
22.8.6.	Znaczenie doboru immunologicznego w przeszczepianiu innych narządów.....	921	22.12.	Zakażenia u chorych po przeszczepieniu narządu.....	937
22.8.6.1.	Przeszczepianie trzustki.....	921		<i>Magdalena Durlik, Jadwiga Mészáros¹</i>	
22.8.6.2.	Przeszczepianie wątroby.....	922	22.12.1.	Ogólna charakterystyka zakażeń po przeszczepieniu narządów.....	938
22.8.6.3.	Przeszczepianie serca.....	922	22.12.2.	Zakażenia bakteryjne.....	938
22.8.6.4.	Przeszczepianie płuca lub obu płuc.....	923	22.12.2.1.	Profilaktyka okołoperacyjna.....	939
22.8.6.5.	Przeszczepianie jelita.....	923	22.12.3.	Leczenie zakażeń bakteryjnych.....	939
22.8.6.6.	Unaczynione przeszczepy złożone.....	923	22.12.3.1.	Zakażenia wywołane przez bakterie Gram-ujemne.....	939
22.8.7.	Podsumowanie.....	923	22.12.3.2.	Zakażenia wywołane przez gronkowce.....	939
22.9.	Krajowa lista osób oczekujących na przeszczepienie. Zasady doboru dawcy i biorcy narządu.....	924	22.12.4.	Zakażenia grzybicze.....	939
	<i>Dorota Lewandowska</i>		22.12.4.1.	Leczenie zakażeń grzybiczych.....	940
22.9.1.	Krajowa lista oczekujących na przeszczepienie.....	924	22.12.4.2.	Zapobieganie zakażeniom grzybiczym.....	940
22.9.1.1.	Krajowa lista osób oczekujących na przeszczepienie nerki.....	925	22.12.5.	Zakażenia wirusowe po przeszczepieniu narządów unaczynionych.....	940
22.9.1.2.	Krajowa lista osób oczekujących na przeszczepienie trzustki oraz wysp trzustkowych.....	926	22.12.5.1.	Zakażenie wirusem cytomegalii.....	941
22.9.1.3.	Krajowa lista osób oczekujących na przeszczepienie narządów klatki piersiowej.....	926	22.12.5.2.	Zakażenie wirusem opryszczki zwykłej.....	942
			22.12.5.3.	Zakażenie wirusem ospy wietrznej i półpaśca.....	942

22.12.5.4.	Zakażenie wirusem Epsteina i Barr	943	22.16.1.1.	Wskazania do przeszczepiania wątroby u dorosłych	961
22.12.5.5.	Zakażenie ludzkim wirusem opryszczki typu 8	943	22.16.1.2.	Szczególne aspekty kwalifikacji do przeszczepienia wątroby	963
22.12.5.6.	Zakażenie wirusem <i>Polyoma</i>	943	22.16.1.3.	Przeciwwskazania do przeszczepienia wątroby	963
22.12.5.7.	Zakażenie HIV	943	22.16.1.4.	Wybór momentu przeszczepienia wątroby	963
22.12.5.8.	Zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego	944	22.16.1.5.	Technika przeszczepiania wątroby	965
22.12.5.9.	Zakażenie wirusami zapalenia wątroby	944	22.16.1.6.	Wspomagające ortotopowe przeszczepienie wątroby	968
22.12.5.10.	Zakażenie SARS-CoV-2	945	22.16.1.7.	Leczenie immunosupresyjne po przeszczepieniu wątroby	968
22.13.	Nowotwory po przeszczepieniu narządu	945	22.16.1.8.	Powikłania po przeszczepieniu wątroby	969
	<i>Adam Flużański</i>		22.16.1.9.	Opieka nad chorym w bezpośrednim okresie po przeszczepieniu wątroby	970
22.13.1.	Wprowadzenie	945	22.16.1.10.	Wyniki przeszczepiania wątroby	971
22.13.2.	Nawrót nowotworu u biorcy narządu	945	22.16.1.11.	Retransplantacje wątroby	971
22.13.3.	Przeniesienie nowotworu z narządem dawcy	946	22.16.2.	Pobranie wątroby od żywego dawcy	972
22.13.4.	Nowotwory powstałe <i>de novo</i>	947	22.16.2.1.	Obecne znaczenie przeszczepiania wątroby od dawcy żywego	972
22.13.4.1.	Czynniki związane z przeszczepionym narządem	947	22.16.2.2.	Kwalifikacja do pobrania fragmentu wątroby do przeszczepienia	972
22.13.4.2.	Czynniki związane z rodzajem nowotworu	947	22.16.2.3.	Technika pobrania fragmentu wątroby	973
22.13.4.3.	Rola zakażeń wirusowych	947	22.16.2.4.	Powikłania i śmiertelność pooperacyjna oraz jakość życia dawcy po pobraniu fragmentu wątroby	975
22.13.4.4.	Wpływ leczenia immunosupresyjnego na rozwój nowotworów po transplantacji	948	22.16.2.5.	Kwalifikacja potencjalnego biorcy przeszczepu od dawcy żywego	975
22.13.5.	Rokowanie	949	22.16.2.6.	Technika wszczepienia fragmentu wątroby pobranego od dawcy żywego	975
22.13.6.	Badania przesiewowe	949	22.16.2.7.	Wyniki transplantacji wątroby od dawcy żywego	976
22.13.6.1.	Rak szyjki macicy	949	22.17.	Przeszczepianie narządów klatki piersiowej	976
22.13.6.2.	Rak sutki	949		<i>Marian Zembala¹, Jerzy Nożyński, Marek Ochman, Szymon Pawlak, Piotr Przybyłowski, Tomasz Stącel, Maciej Urlik, Michał Zakliczyński, Katarzyna Małysek-Tumidajewicz, Michał Zembala</i>	
22.13.6.3.	Rak jelita grubego	950	22.17.1.	Przeszczepienie serca	976
22.13.6.4.	Nowotwory skóry	950	22.17.1.1.	Wprowadzenie	976
22.13.7.	Leczenie	950	22.17.1.2.	Wskazania do przeszczepienia serca	976
22.14.	Przeszczepianie nerek	950	22.17.1.3.	Technika przeszczepiania serca	977
	<i>Dariusz Patrzalek, Jacek Szmidt</i>		22.17.1.4.	Leczenie immunosupresyjne i monitorowanie po przeszczepieniu serca	978
22.14.1.	Wskazania do przeszczepienia nerki	950	22.17.1.5.	Mechaniczne wspomaganie serca	978
22.14.2.	Kwalifikacja dawcy nerki	950	22.17.1.6.	Wyniki przeszczepiania serca	978
22.14.3.	Pobranie nerek w ramach pobrania wielonarządowego	951	22.17.2.	Przeszczepienie płuca	978
22.14.4.	Wybór biorcy	951	22.17.2.1.	Wprowadzenie	978
22.14.5.	Przygotowanie nerki do wszczepienia	951	22.17.2.2.	Kryteria wyboru biorcy płuc	979
22.14.6.	Operacja przeszczepienia nerki	952	22.17.2.3.	Przeciwwskazania do przeszczepienia płuc	979
22.14.7.	Wczesny okres pooperacyjny	955	22.17.2.4.	Wybór rodzaju transplantacji w zależności od choroby płuc	979
22.14.8.	Powikłania chirurgiczne przeszczepienia nerki	955	22.17.2.5.	Odrzucanie przeszczepionego płuca	979
22.14.8.1.	Powikłania śródoperacyjne	955	22.17.2.6.	Immunosupresja po przeszczepieniu płuc	980
22.14.8.2.	Wczesne powikłania pooperacyjne	955	22.17.2.7.	Rozpoznanie i leczenie przewlekłego odrzucania	981
22.14.8.3.	Powikłania późne	956	22.17.3.	Przeszczepienie płuc oraz serca i płuc – pozyskanie narządów	981
22.14.9.	Powikłania urologiczne przeszczepienia nerki	957	22.17.3.1.	Pobranie płuc	981
22.14.10.	Zakażenia po przeszczepieniu nerki	957	22.17.3.2.	Wyniki odległe przeszczepienia serca i płuc oraz płuc	982
22.14.11.	Usunięcie nerki przeszczepionej	957	22.18.	Przeszczepianie jelita	982
22.14.12.	Inne zabiegi chirurgiczne u osoby z przeszczepioną nerką	957		<i>Dorota Broniszczak-Czyżek, Pior Kaliciński</i>	
22.14.13.	Wyniki przeszczepiania nerki	957	22.18.1.	Charakterystyka biorców	982
22.15.	Przeszczepianie trzustki	958	22.18.2.	Ocena dawcy jelita	983
	<i>Jacek Szmidt, Tadeusz Grochowicki</i>		22.18.3.	Przeszczepienie jelita	983
22.15.1.	Wprowadzenie	958			
22.15.2.	Rodzaje przeszczepów trzustki	958			
22.15.3.	Kwalifikacja do przeszczepienia trzustki	958			
22.15.4.	Techniczne aspekty przeszczepienia trzustki	958			
22.15.5.	Leczenie immunosupresyjne biorców przeszczepu trzustki	960			
22.15.6.	Wyniki przeszczepiania trzustki	960			
22.16.	Przeszczepianie wątroby	961			
	<i>Marek Krawczyk, Waldemar Patkowski, Michał Grąt</i>				
22.16.1.	Przeszczepienie wątroby od dawcy zmarłego	961			

22.18.3.1.	Izolowane przeszczepienie jelita.....	983	22.21.6.	Przeszczepianie skóry.....	995
22.18.3.2.	Jednoczasowe przeszczepienie wątroby i jelita.....	983	22.21.7.	Przeszczepianie kości.....	995
22.18.3.3.	Przeszczepienie wielonarządowe.....	983	22.21.8.	Przeszczepianie chrząstki.....	995
22.18.4.	Powikłania po przeszczepieniu jelita.....	984	22.21.9.	Przeszczepianie powięzi.....	996
22.18.4.1.	Powikłania chirurgiczne.....	984	22.21.10.	Przeszczepianie ścięgien i więzadeł.....	996
22.18.4.2.	Uszkodzenie niedokrwiennie-poreperfuzyjne przeszczepu.....	984	22.21.11.	Przeszczepianie naczyń.....	996
22.18.4.3.	Ostre odrzucanie humoralne.....	984	22.21.12.	Przeszczepianie nerwów.....	996
22.18.4.4.	Ostre odrzucanie komórkowe.....	984	22.21.13.	Wymogi dotyczące stosowania przeszczepów tkankowych.....	996
22.18.4.5.	Przewlekłe odrzucanie przeszczepu.....	984	22.21.13.1.	Wymogi dotyczące szpitala.....	996
22.18.4.6.	Choroba „przeszczep przeciwko gospodarzowi”.....	984	22.21.13.2.	Wymogi dotyczące kwalifikacji lekarza stosującego przeszczepu tkankowe lub komórkowe.....	997
22.18.4.7.	Zakażenia bakteryjne, grzybicze i wirusowe.....	984	22.21.13.3.	Wymogi dotyczące prowadzenia dokumentacji pacjenta.....	997
22.18.5.	Postępowanie po przeszczepieniu jelita.....	984	22.21.13.4.	Wymogi dotyczące oznakowania przeszczepów.....	997
22.18.5.1.	Immunosupresja.....	984	22.21.13.5.	Wymogi dotyczące odbioru z banku, przechowywania i stosowania ludzkich przeszczepów tkankowych.....	997
22.18.5.2.	Żywienie dojelitowe.....	984	22.21.13.6.	Wymogi dotyczące przywozu przeszczepów do Polski.....	997
22.18.5.3.	Wyniki.....	985	22.21.13.7.	Wymogi dotyczące zgłaszania istotnych zdarzeń i reakcji niepożądanych.....	997
22.18.5.4.	Przeżycie biorców i przeszczepów.....	985			
22.19.	Przeszczepianie twarzy.....	985			
	<i>Lukasz Krakowczyk, Adam Maciejewski</i>				
22.19.1.	Wprowadzenie. Uzasadnienie dla przeszczepiania twarzy.....	985	23	Kardiochirurgia.....	1009
22.19.2.	Przygotowanie ośrodka do przeszczepienia twarzy.....	985		<i>red. Edward Malec, Kazimierz Widenka</i>	
22.19.3.	Technika operacyjna przeszczepiania twarzy.....	986	23.1.	Wprowadzenie do kardiochirurgii dziecięcej.....	1010
22.19.3.1.	Planowanie fragmentu kostnego.....	986		<i>Edward Malec</i>	
22.19.3.2.	Inerwacja czuciowa i ruchowa.....	986	23.2.	Patofizjologia.....	1010
22.19.3.3.	Obramowanie oczodołu.....	986		<i>Edward Malec</i>	
22.19.3.4.	Odtworzenie uzębienia.....	986	23.2.1.	Wady bezsinicze z prawidłowym przepływem płucnym.....	1010
22.19.3.5.	Odtworzenie funkcji żucia.....	987	23.2.2.	Wady bezsinicze ze zwiększonym przepływem płucnym.....	1011
22.19.3.6.	Funkcja mowy i połknięcia.....	987	23.2.3.	Wady sinicze ze zmniejszonym przepływem płucnym.....	1011
22.19.3.7.	Odtworzenie ciągłości dróg oddechowych.....	987	23.2.4.	Wady sinicze ze zwiększonym przepływem płucnym.....	1011
22.19.3.8.	Aspekty naczyniowe.....	987	23.2.5.	Wady sinicze ze zmiennym przepływem płucnym.....	1012
22.19.4.	Przygotowanie biorcy.....	987	23.3.	Wady bezsinicze z prawidłowym przepływem płucnym.....	1012
22.19.4.1.	Zgoda biorcy na przeszczepienie twarzy.....	987		<i>Katarzyna Januszewska, Edward Malec</i>	
22.19.4.2.	Immunosupresja u biorcy przeszczepu twarzy.....	987	23.3.1.	Zwężenie cieśni aorty.....	1012
22.19.5.	Dobór dawcy i biorcy. Pobranie tkanek twarzy w celu przeszczepienia.....	988	23.3.2.	Zwężenie lewego ujścia tętniczego.....	1015
22.19.6.	Zabieg przeszczepienia twarzy.....	988	23.3.2.1.	Podzastawkowe zwężenie aorty.....	1015
22.19.7.	Badania kontrolne biorcy przeszczepu twarzy.....	988	23.3.2.2.	Zastawkowe zwężenie aorty.....	1016
22.19.8.	Powikłania przeszczepienia twarzy.....	988	23.3.2.3.	Nadzastawkowe zwężenie aorty.....	1017
22.20.	Przeszczepianie kończyny górnej.....	989	23.3.3.	Zwężenie zastawki pnia płucnego.....	1018
	<i>Jerzy Jablecki, Adam Chelmoński</i>		23.3.4.	Zwężenie lub niedomykalność zastawki dwudzielnej.....	1019
22.20.1.	Biorcy i dawcy przeszczepu.....	990	23.3.5.	Serce trójprzedsionkowe.....	1020
22.20.1.1.	Kwalifikacja biorcy przeszczepu.....	990	23.4.	Wady bezsinicze ze zwiększonym przepływem płucnym.....	1021
22.20.1.2.	Kwalifikacja dawcy.....	991		<i>Edward Malec, Katarzyna Januszewska</i>	
22.20.2.	Technika operacyjna.....	991	23.4.1.	Przetrwwały przewod tętniczy.....	1021
22.20.3.	Immunosupresja po przeszczepieniu kończyny.....	991	23.4.2.	Okienko aortalno-płucne.....	1023
22.20.4.	Leczenie epizodów ostrego odrzucania.....	992	23.4.3.	Ubytek przegrody międzyprzedsionkowej.....	1023
22.20.5.	Wyniki.....	992	23.4.4.	Częściowy nieprawidłowy spływ żył płucnych.....	1024
22.21.	Banki tkanek i przeszczepy tkankowe.....	992	23.4.5.	Ubytek przegrody międzykomorowej.....	1025
	<i>Artur Kamiński</i>		23.4.6.	Kanał przedsionkowo-komorowy.....	1026
22.21.1.	Wstęp.....	992	23.5.	Wady sinicze ze zmniejszonym przepływem płucnym.....	1029
22.21.2.	Wymogi formalnoprawne dla banków tkanek i komórek.....	993		<i>Katarzyna Januszewska, Edward Malec</i>	
22.21.3.	Przygotowanie przeszczepów tkankowych i komórkowych.....	993	23.5.1.	Zespół Fallota.....	1029
22.21.4.	Funkcje przeszczepów tkankowych.....	994			
22.21.5.	Zastosowanie przeszczepów tkankowych.....	994			

23.5.2.	Zarośnięcie zastawki pnia płucnego z ciągłą przegradą międzykomorową	1030	23.13.3.4.	Technika operacyjna	1063
23.6.	Wady sinicze ze zwiększonym przepływem płucnym	1031	23.13.3.4.1.	Rodzaje pomostów	1063
	<i>Edward Malec, Katarzyna Januszewska</i>		23.13.3.4.2.	Klasyyczna technika operacyjna	1064
23.6.1.	Całkowite nieprawidłowe połączenie żył płucnych	1031	23.13.3.4.3.	Pomostowanie naczyń wieńcowych technikami mniej inwazyjnymi	1064
23.6.2.	Zespół niedorozwoju lewego serca	1033	23.13.3.4.4.	Rewaskularyzacja hybrydowa	1065
23.6.3.	Przerwanie łuku aorty	1035	23.13.3.4.5.	Pośrednia rewaskularyzacja serca metodą laserową	1065
23.6.4.	Wspólny pień tętniczy	1037	23.13.3.5.	Powikłania CABG	1065
23.7.	Wady sinicze ze zmiennym przepływem płucnym	1038	23.13.3.5.1.	Śmiertelność szpitalna	1065
	<i>Katarzyna Januszewska, Edward Malec</i>		23.13.3.5.2.	Zawał okołoperacyjny	1065
23.7.1.	Przełożenie dużych tętnic	1038	23.13.3.5.3.	Nadkomorowe zaburzenia rytmu serca	1066
23.7.2.	Odejście obu dużych tętnic z prawej komory	1041	23.13.3.5.4.	Komorowe zaburzenia rytmu serca	1066
23.7.3.	Serce jednokomorowe	1043	23.13.3.5.5.	Tamponada serca	1066
23.8.	Inne wady serca	1046	23.13.3.5.6.	Krwawienie pooperacyjne	1066
	<i>Katarzyna Januszewska, Edward Malec</i>		23.13.3.6.	Wyniki leczenia chirurgicznego	1067
23.8.1.	Zespół Ebsteina	1046	23.13.3.6.1.	Obserwacje odległe	1067
23.8.2.	Wady tętnic wieńcowych	1047	23.13.3.6.2.	Leczenie chirurgiczne vs farmakologiczne	1067
23.8.2.1.	Zespół Blanda, White'a i Garlanda	1047	23.13.3.6.3.	Leczenie z wykorzystaniem PCI vs CABG	1067
23.8.2.2.	Przetoki tętnic wieńcowych	1048	23.13.3.7.	Powikłania zawału serca	1067
23.8.3.	Pierścienie naczyniowe	1049	23.13.3.7.1.	Wstrząs kardiogeny	1067
23.9.	Wprowadzenie do kardiologii u dorosłych	1051	23.13.3.7.2.	Pozawałowy ubytek przegrody międzykomorowej	1067
	<i>Kazimierz Widenka</i>		23.13.3.7.3.	Ostra niedomykalność zastawki dwudzielnej	1067
23.10.	Diagnostyka nabytych chorób serca	1052	23.13.3.7.4.	Tętniak lewej komory serca	1068
	<i>Piotr Hoffman</i>		23.14.	Nabyte wady zastawkowe	1068
23.10.1.	Metody nieinwazyjne	1052		<i>Marek Deja, Bogusław Gawęda, Marek Jasiński, Marcin Malinowski, Piotr Olszówka, Tomasz Płonek, Nikodem Stożyński, Kazimierz Widenka</i>	
23.10.1.1.	Echokardiografia	1052	23.14.1.	Wady zastawki mitralnej	1068
23.10.1.2.	Elektrokardiografia	1054		<i>Kazimierz Widenka, Nikodem Stożyński</i>	
23.10.1.3.	Badania radioizotopowe	1054	23.14.1.1.	Niedomykalność zastawki mitralnej	1069
23.10.1.4.	Obrazowanie rezonansu magnetycznego	1055	23.14.1.2.	Zwężenie zastawki mitralnej	1072
23.10.1.5.	Tomografia komputerowa	1055	23.14.2.	Zwężenie lewego ujścia tętniczego	1074
23.10.2.	Metody inwazyjne	1055		<i>Piotr Olszówka, Kazimierz Widenka</i>	
23.10.2.1.	Koronarografia	1055	23.14.3.	Niedomykalność zastawki aortalnej	1080
23.10.2.2.	Wentrykulografia lewej komory	1055		<i>Marek Jasiński, Tomasz Płonek</i>	
23.10.3.	Podsumowanie	1055	23.14.4.	Wady zastawki trójdziennej	1081
23.11.	Znieczulenie w operacjach serca	1056		<i>Marcin Malinowski, Marek Deja</i>	
	<i>Piotr Knapik, Paweł Nadziakiewicz</i>		23.14.4.1.	Niedomykalność zastawki trójdziennej	1081
23.11.1.	Przedoperacyjna ocena anestezjologiczna	1056	23.14.4.2.	Zwężenie zastawki trójdziennej	1084
23.11.2.	Monitorowanie funkcji życiowych	1056	23.14.5.	Ogólne zasady operacyjnego leczenia wad zastawkowych serca	1085
23.11.3.	Podstawowe zasady znieczulenia w kardiologii	1057		<i>Bogusław Gawęda, Kazimierz Widenka</i>	
23.11.4.	Postępowanie anestezjologiczne podczas kolejnych etapów zabiegu kardiologicznego	1057	23.14.5.1.	Rodzaje protez zastawkowych	1085
23.12.	Krążenie pozaustrojowe	1058	23.14.5.1.1.	Zastawki mechaniczne	1085
	<i>Roman Mrozek, Bogusław Gawęda</i>		23.14.5.1.2.	Zastawki biologiczne	1085
23.12.1.	Zasada działania układu do krążenia pozaustrojowego	1059	23.14.5.2.	Opieka nad chorym po wszczepieniu sztucznej protezy zastawkowej serca	1086
23.12.1.1.	Pompa	1059	23.15.	Nowotwory serca	1087
23.12.1.2.	Wymiana gazowa w oksygenatorze zewnętrznym	1059		<i>Jerzy Sadowski, Grzegorz Grudzień</i>	
23.12.2.	Sposób prowadzenia krążenia pozaustrojowego	1060	23.15.1.	Pierwotne niezłośliwe nowotwory serca	1087
23.12.2.1.	Kaniulacja serca i naczyń	1060	23.15.1.1.	Śluzak	1088
23.12.2.2.	Prowadzenie krążenia pozaustrojowego	1060	23.15.1.2.	Włóknak	1090
23.12.3.	Szczególne zastosowania krążenia pozaustrojowego	1061	23.15.1.3.	Inne pierwotne nowotwory serca	1090
23.13.	Choroba wieńcowa	1061	23.15.2.	Pierwotne złośliwe nowotwory serca	1091
	<i>Andrzej Bochenek, Włodzimierz Morawski, Krzysztof Sanetra</i>		23.15.3.	Wtórne nowotwory serca	1092
23.13.1.	Wprowadzenie	1061	23.16.	Zaburzenia rytmu serca	1093
23.13.2.	Anatomia tętnic wieńcowych	1061		<i>Piotr Suwalski, Jakub Staromłyński</i>	
23.13.3.	Leczenie choroby wieńcowej	1062	23.17.	Zatorowość płucna	1095
23.13.3.1.	Założenia i cel pomostowania aortalno-wieńcowego	1062		<i>Andrzej Biederman, Dariusz Zieliński</i>	
23.13.3.2.	Wskazania	1063			
23.13.3.3.	Ocena ryzyka związanego z operacją	1063			

23.17.1.	Ostra zatorowość płucna	1095	24.4.1.2.	Tętniaki aorty piersiowej zstępującej	1135
23.17.2.	Przewlekłe zakrzepowo-zatorowe nadciśnienie płucne	1096	24.4.1.3.	Tętniaki piersiowo-brzuszne	1135
23.18.	Urazowe uszkodzenia serca i naczyń klatki piersiowej	1097	24.4.1.4.	Rozwarstwienie aorty	1137
23.19.	Choroby aorty piersiowej	1097	24.4.2.	Tętniaki aorty brzusznej	1140
	<i>Maciej Kolowca, Kazimierz Widenka</i>		24.4.2.1.	Pęknięcie tętniaka aorty brzusznej	1149
23.19.1.	Tętniak aorty piersiowej	1097	24.4.2.2.	Zespół ciasnoty wewnątrzbrzusznej	1149
23.19.2.	Ostre zespoły aortalne	1105	24.4.2.3.	Sytuacje szczególne	1150
			24.4.2.3.1.	Tętniak zapalny	1150
			24.4.2.3.2.	Tętniaki zakażone	1150
			24.4.2.3.3.	Tętniaki rzekome	1151
			24.4.2.4.	Powikłania operacji klasycznych	1151
			24.4.3.	Tętniaki tętnic biodrowych	1152
			24.4.4.	Tętniaki tętnicy udowej	1152
			24.4.5.	Tętniaki tętnicy podkolanowej	1153
			24.4.6.	Tętniaki tętnic szyjnych	1153
			24.4.7.	Tętniaki tętnicy podobojczykowej i tętnicy pachowej	1154
			24.4.8.	Tętniaki tętnic trzewnych	1154
			24.5.	Urazowe obrażenia aorty	1156
				<i>Jacek Szmidt</i>	
			24.6.	Penetrujące miażdżycowe owrzodzenie aorty i krwiak śródcieniowy aorty	1157
				<i>Jacek Szmidt, Michał Kowalczewski</i>	
			24.7.	Ostre niedokrwienie kończyn	1158
				<i>Sławomir Nazarewski</i>	
			24.8.	Przewlekłe niedokrwienie kończyn	1169
				<i>Zbigniew Gałązka, Piotr Kaszczewski, Jacek Kurnicki, Olgięrd Rowiński</i>	
			24.8.1.	Przewlekłe niedokrwienie kończyn górnych	1169
				<i>Zbigniew Gałązka, Jacek Kurnicki, Piotr Kaszczewski</i>	
			24.8.1.1.	Objaw Raynauda	1170
			24.8.2.	Przewlekłe niedokrwienie kończyn dolnych	1172
				<i>Zbigniew Gałązka, Jacek Kurnicki, Piotr Kaszczewski, Olgięrd Rowiński</i>	
			24.8.3.	Przewlekłe niedokrwienie zagrażające utratą kończyny	1185
				<i>Zbigniew Gałązka, Jacek Kurnicki, Piotr Kaszczewski</i>	
			24.9.	Zwężenie zewnątrzczaszkowego odcinka tętnic szyjnych	1186
				<i>Piotr Andziak</i>	
			24.10.	Choroby tętnic nerkowych	1195
				<i>Magdalena Januszewicz, Jacek Szmidt</i>	
			24.11.	Choroby tętnic trzewnych	1203
				<i>Damian Ziąja, Wacław Kuczmik, Krzysztof Ziąja, Jacek Szmidt, Andrzej Pobieżyński</i>	
			24.11.1.	Ostre niedokrwienie jelit	1203
				<i>Damian Ziąja, Wacław Kuczmik, Krzysztof Ziąja</i>	
			24.11.1.1.	Etiologia	1203
			24.11.1.2.	Patogeneza	1203
			24.11.1.3.	Zator tętnicy kręzkowej górnej	1204
			24.11.1.4.	Zakrzepica tętnicy kręzkowej górnej	1206
			24.11.1.5.	Ostra niedrożność tętnicy kręzkowej dolnej	1206
			24.11.1.6.	Czynnościowe niedokrwienie jelit	1207
			24.11.1.7.	Zakrzepica żył kręzkowych	1207
			24.11.2.	Przewlekłe niedokrwienie jelit	1208
				<i>Damian Ziąja, Wacław Kuczmik, Krzysztof Ziąja, Jacek Szmidt</i>	
			24.11.2.1.	Zwężenie lub niedrożność pnia trzewnego	1208
				<i>Jacek Szmidt</i>	
			24.11.2.1.1.	Zespół uciskowy pnia trzewnego	1209
			24.11.2.1.2.	Zwężenie lub niedrożność pnia trzewnego na tle miażdżycy	1210

Chirurgia naczyniowa .....

red. Jacek Szmidt, Piotr Ciostek, Waldemar L. Olszewski

24.1.	Patofizjologia chorób tętnic	1110
	<i>Grzegorz Madycki, Walerian Staszkiwicz</i>	
24.1.1.	Lokalizacja zmian miażdżycowych	1111
24.2.	Diagnostyka układu tętniczego	1111
	<i>Grzegorz Madycki</i>	
24.2.1.	Techniki ultrasonograficzne	1111
24.2.1.1.	Tętnice jamy brzusznej	1114
24.2.1.1.1.	Aorta brzuszna i jej gałęzie	1114
24.2.1.1.2.	Tętnice trzewne	1116
24.2.1.1.3.	Tętnice biodrowe	1116
24.2.1.1.4.	Tętnice nerkowe	1116
24.2.1.2.	Tętnice kończyn dolnych	1117
24.2.1.3.	Tętnice kończyn górnych	1119
24.2.1.4.	Tętnice dogłowe	1120
24.2.1.5.	Tętnice wewnątrzczaszkowe	1120
24.2.1.6.	Ocena ultrasonograficzna po zabiegach naczyniowych	1121
24.2.2.	Techniki angiograficzne	1121
24.2.2.1.	Angiografia klasyczna	1121
24.2.2.2.	Angiografia cyfrowa	1123
24.2.3.	Tomografia komputerowa	1125
24.2.4.	Naczyniowy rezonans magnetyczny	1126
24.3.	Wprowadzenie do radiologii interwencyjnej	1127
	<i>Jarosław Żyłkowski</i>	
24.3.1.	Angiograf	1127
24.3.2.	Podstawy prowadzenia zabiegów wewnątrznaczyniowych	1128
24.3.2.1.	Przygotowanie pacjenta do zabiegów wewnątrznaczyniowych	1128
24.3.2.2.	Znieczulenie do zabiegu	1129
24.3.2.3.	Technika nakłucia metodą Seldingera	1129
24.3.2.4.	Koszulki naczyniowe	1129
24.3.2.5.	Cewniki	1129
24.3.2.6.	Prowadniki	1131
24.3.2.7.	Urządzenia do usuwania innych urządzeń z naczyń	1131
24.3.2.8.	Spirale embolizacyjne	1131
24.3.2.9.	Inne urządzenia do zamykania naczyń	1131
24.3.2.10.	Stenty	1131
24.3.2.11.	Balony	1132
24.3.2.12.	Płynne środki embolizacyjne	1132
24.4.	Tętniaki	1133
	<i>Jacek Szmidt</i>	
24.4.1.	Tętniaki aorty piersiowej	1133
24.4.1.1.	Tętniaki łuku aorty	1133

24.11.2.2.	Zwężenie i niedrożność tętnicy kręzkowej górnej ..... 1210 <i>Damian Ziąja, Waclaw Kuczmik, Krzysztof Ziąja</i>	24.18.4.1.	Ultrasonografia w skali szarości oraz ultrasonografia dopplerowska 1248
24.11.2.3.	Zwężenie lub niedrożność tętnicy kręzkowej dolnej ..... 1211 <i>Damian Ziąja, Waclaw Kuczmik, Krzysztof Ziąja</i>	24.18.4.2.	Ultrasonografia wewnątrznaczyniowa 1254
24.11.3.	Zespół tętnicy kręzkowej górnej ..... 1212 <i>Jacek Szmidt, Andrzej Pobieżyński[†]</i>	24.18.4.3.	Badanie dopplerem fali ciągłej 1254
24.12.	Choroby tętnic pochodzenia niemiażdżycowego ..... 1213 <i>Stanisław Zapalski, Ryszard Staniszewski</i>	24.18.5.	Badania uzupełniające mające zastosowanie w diagnostyce układu żylnego ..... 1255 <i>Piotr Ciostek</i>
24.12.1.	Zakrzepowo-zarostowe zapalenie tętnic 1213	24.18.5.1.	Flebodynamometria 1255
24.12.2.	Zapalenia naczyń 1216	24.18.5.2.	Pletyzmografia 1255
24.12.2.1.	Choroba Takayasu 1216	24.19.	Przewlekła choroba żylna ..... 1256 <i>Piotr Ciostek, Witold Woźniak</i>
24.12.2.2.	Olbrzymiokomórkowe zapalenie tętnic 1218	24.20.	Zakrzepica żył głębokich i żylna choroba zakrzepowo-zatorowa ..... 1274 <i>Tomasz Urbanek, Piotr Ciostek</i>
24.12.2.3.	Dysplazja włóknisto-mięśniowa 1218	24.21.	Zakrzepica żył pachowej i podobojczykowej ..... 1286 <i>Tomasz Urbanek, Piotr Ciostek</i>
24.12.2.4.	Torbielowatość przydanki tętnic 1219	24.22.	Zakrzepica żył powierzchniowych ..... 1286 <i>Barłomiej Kozdój, Wojciech Noszczyk</i>
24.12.2.5.	Popromienne zapalenie tętnic 1220	24.22.1.	Zakrzepica żył powierzchniowych kończyn dolnych 1287
24.12.2.6.	Zespół górnego otworu klatki piersiowej 1220	24.22.2.	Zakrzepica jątrogenna żył powierzchniowych 1289
24.12.2.7.	Zespół usidlenia tętnicy podkolanowej 1221	24.22.3.	Zakrzepica bakteryjna żył powierzchniowych 1289
24.13.	Malformacje naczyń ..... 1222 <i>Stanisław Zapalski, Paweł Chęciński</i>	24.22.4.	Wędrująca zakrzepica żył powierzchniowych 1290
24.13.1.	Naczyniaki 1222	24.22.5.	Zakrzepica żył piersiowo-nabrzusznych 1290
24.13.2.	Malformacje naczyń 1223	24.23.	Choroby żył głównych ..... 1290 <i>Jerzy A. Polański</i>
24.13.2.1.	Malformacje włósniczkowe 1224	24.24.	Niewydolność żył miednicy ..... 1292 <i>Robert M. Proczka, Piotr Ciostek</i>
24.13.2.2.	Malformacje limfatyczne 1224	24.25.	Zabiegi wewnątrznaczyniowe w leczeniu chorób naczyń żylnych ..... 1294 <i>Piotr Szopiński, Eliza Pleban</i>
24.13.2.3.	Malformacje żyłne 1224	24.25.1.	Tromboliza celowana 1294
24.13.2.4.	Malformacje tętnicze 1225	24.25.2.	Przeżytkowa trombektomia mechaniczna 1295
24.14.	Dostęp naczyniowy dla potrzeb dializ ..... 1226 <i>Jacek Szmidt, Tadeusz Grochowicki</i>	24.25.3.	Angioplastyka i stentowanie żył 1295
24.14.1.	Rodzaje przetok tętniczo-żylnych 1226	24.25.4.	Wszczepienie filtra do żyły głównej dolnej 1297
24.14.2.	Powikłania 1228	24.26.	Podstawowe wiadomości o układzie chłonnym ..... 1297 <i>Waldemar L. Olszewski[†]</i>
24.15.	Wprowadzenie do chirurgii żył ..... 1229 <i>Piotr Ciostek</i>	24.26.1.	Elementy układu chłonnego 1297
24.16.	Anatomia chirurgiczna żył kończyn dolnych ..... 1229 <i>Piotr Ciostek, Witold Woźniak</i>	24.26.1.1.	Skład komórkowy 1297
24.17.	Patofizjologia chorób żył ..... 1231 <i>Grzegorz Oszkinis, Stanisław Zapalski</i>	24.26.1.2.	Naczynia chłonne 1299
24.17.1.	Patogeneza zakrzepicy żyłnej 1231	24.26.1.3.	Chłonka 1300
24.17.1.1.	Uszkodzenia ściany naczynia 1231	24.27.	Obrazowanie układu naczyń chłonnych kończyny ..... 1300 <i>Waldemar L. Olszewski[†]</i>
24.17.1.2.	Zaburzenia przepływu krwi 1232	24.28.	Obrzęk chłonny kończyn ..... 1301 <i>Waldemar L. Olszewski[†], Marzanna T. Zaleska</i>
24.17.1.3.	Zmiany w składzie krwi 1232	24.29.	Obrzęki chłonne po limfadenektomii i po radioterapii .... 1313 <i>Waldemar L. Olszewski[†]</i>
24.17.2.	Patogeneza przewlekłej choroby żyłnej 1232	24.29.1.	Obrzęk chłonny po mastektomii 1314
24.17.2.1.	Upośledzenie funkcji pompy mięśniowej 1232	24.29.2.	Obrzęk chłonny po limfadenektomii pachwinowej lub biodrowej 1316
24.17.2.2.	Molekularne podłoże przewlekłej choroby żyłnej 1233	24.29.3.	Wynacznienie chłonki do jamy opłucnej 1317
24.17.3.	Patofizjologia żylaków 1235	24.29.4.	Wynacznienie chłonki do jamy otrzewnej 1317
24.17.3.1.	Budowa histologiczna żylaków 1235	24.30.	Zaciek chłonny do kończyn ..... 1318 <i>Waldemar L. Olszewski[†]</i>
24.17.3.2.	Właściwości mechaniczne ściany żył 1235	24.31.	Nowotwory umiejscowione w tkankach z zastojem chłonnym ..... 1319 <i>Waldemar L. Olszewski[†]</i>
24.17.3.3.	Teorie na temat powstawania żylaków pierwotnych 1236		
24.17.4.	Patofizjologia zaawansowanej postaci przewlekłej choroby żyłnej 1238		
24.17.4.1.	Patofizjologia owrzodzeń żylnych 1239		
24.18.	Diagnostyka obrazowa chorób żył ..... 1240 <i>Jerzy Walecki, Michał Zawadzki, Krzysztof Młosek, Piotr Ciostek</i>		
24.18.1.	Wenografia ..... 1240 <i>Jerzy Walecki, Michał Zawadzki</i>		
24.18.2.	Wenografia TK ..... 1243 <i>Jerzy Walecki, Michał Zawadzki</i>		
24.18.3.	Badania układu żylnego z wykorzystaniem rezonansu magnetycznego ..... 1246 <i>Jerzy Walecki, Michał Zawadzki</i>		
24.18.4.	Ultrasonografia żył obwodowych ..... 1248 <i>Krzysztof Młosek</i>		
			Skróty 1329